● выдаецца са жніўня 1917 г. БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● кошт 3000 рублёў

29 жніўня 1998 г. субота, № 170 (23521)

ЗВЯЗДА

Намеснік старшыні Камітэта цэн пры Мінэканомікі Уладзімір АДАШКЕВІЧ:

«ЦЭНЫ НА ТАВАРЫ САЦЫЯЛЬНА-ЗНАЧНАЙ ГРУПЫ ПАДЫМАЦЦА ПАКУЛЬ НЕ БУДУЦЬ»

У сувязі з апошнімі падзеямі ў Расіі, дзе адбыўся — сапраўдны абвал цэн амаль на ўсе тавары ў сярэднім на 15—20 працэнтаў, сёння, здаецца, усіх грамадзян рэспублікі турбуе адно пытанне: з якімі цэнамі будзем жыць мы ужо заўтра? Прааналізаваць для «Звязды» становішча ў сферы цэнаўтварэння ў нашай краіне згадзіўся першы намеснік старшыні Камітэта цэн пры Міністэрстве эканомікі Беларусі Уладзімір АДАШКЕВІЧ.

— Уладзімір Канстанцінавіч, не сакрэт, што шмат тавараў мы закупляем у Расіі. Як апошнія падзеі ў гэтай краіне адаб'юцца на цэнах у Беларусі?

— Апошнія падзеі ў Расіі закрануць і айчынны рынак. Калі мы пачнём закупляць у Расіі тавары па іншых цэнах, у сувязі з падзеннем курса рубля, то гэта прывядзе і да павелічэння цэн на нашым рынку. Гэта відавочна. Так, нам стала вядома, што ў некаторых дзяржаўных магазінах значна падскочылі цэны на грэчку новай партыі. Але адразу адзначу, што на завозімую з-за мяжы краіны прадукцыю наш камітэт цэны не вызначае. Мы праводзім рэгуляванне цэн па таварах, якія выраблены ў рэспубліцы. Што датычыцца імпартных тавараў, то ёсць выпадкі, калі цэны на іх падымаліся прадаўцамі неабгрунтавана. Каб прадухіліць магчымасць такіх злоўжыванняў, Міністэрства гандлю павінна рэагаваць жорстка і аператыўна.

— Ці будуць у бліжайшы час дапушчаны цэны на сацыяльна-значныя групы тавараў?

— На сённяшні дзень, па стану на 28 жніўня, цэны на гэтыя тавары мы падымаць пакуль не плануем. Але адразу заўважу, што яшчэ год таму цэны на сацыяльна-значныя групы тавараў рэгуляваліся Камітэтам цэн. Зараз жа кожная пазіцыя па гэтых таварах непасрэдна разглядаецца ва ўрадзе краіны. Наколькі нам вядома, сёння змяненні цэн ва ўрадзе не разглядаліся.

— Зараз у Расіі насельніцтва пачало актыўна скупляць складана-бытавую тэхніку. У прыгранічных з Расіяй рэгіёнах Беларусі попыт на больш танныя беларускія тавары можа прывесці да ажыятажу. Ці не плануеце вы прадпрымаць пэўныя захады, каб нейкім чынам абараніць айчынны рынак у гэтых рэгіёнах?

— Сапраўды, у прыгранічных раёнах сёння даволі складанае становішча. Тут скупляюць і вывозяць у Расію не столькі складана-бытавую тэхніку і мэблю, а хутчэй прадукты з сацыяльна-значнай групы тавараў, такія як яйкі, тварог і хлеб. Гэта адбываецца таму, што ўзровень цэн у Беларусі значна ніжэйшы на іх, чым у Расіі, напрыклад, у Маскве. Але ў сувязі з гэтым, мы не збіраемся падымаць цэны ў прыгранічных раёнах да цэнавага ўзроўню Масквы. Па складана-бытавой тэхніцы заўважу, што цэны на іх практычна не рэгулююцца дзяржавай, а фарміруюцца вытворцам па ўзгадненню з гандлёвымі аб'яднаннямі.

— З 1 кастрычніка ўрад краіны плануе павысіць заработную плату. Ці распрацоўваеце вы пэўныя прапановы ва ўрад па павелічэнню цэн да пачатку кастрычніка?

— Пакуль што ў Камітэце цэн пытанне глабальнага павышэння цэн на асноўныя групы тавараў не разглядалася. Што будзе праз тыдзень або два, казаць рана. Паднімаць цэны прапануем не мы, а вытворцы прадукцыі. Па харчовай групе падняць цэны прапануе Мінсельгасхарч. Многія прапановы ў гэтым напрамку мы часткова падтрымліваем. Так, сёння вытворчасць хлеба масавых гатункаў амаль цалкам датуецца дзяржавай. Больш паловы прадпрыемстваў, якія спецыялізуюцца на вытворчасці птушкі, працуюць з вялікімі стратамі. Каб зусім «не пакласці» гэтыя прадпрыемствы, дзяржава павінна будзе падняць цэны на тыя ці іншыя тавары.

Распытваў Сяргей КУРКАЧ.

Фота Ігара ПЯТРОВА.

ЖНІВО НАБЛІЖАЕЦЦА ДА «ФІНІШНАЙ ПРАМОЙ», А ЗДАЧА ЗБОЖЖА ДЗЯРЖАВЕ ПЕРАЙШЛА ЎЖО ПРАЗ «ЭКВАТАР»

Тэмпы ўборачнай па-ранейшаму застаюцца нізкімі. Шэраг гаспадарак, праўда, ужо завяршылі жніво, аднак агульная лічба, паводле апошніх даных, невысокая — усяго апрацавана 1,9 мільёна гектараў палеткаў, што складае 74 працэнты ад засеянага. Брэсцкая і Гродзенская вобласці не губляюць лідэрства — тут убрана 87 і 83 працэнты адпаведна.

З-за дрэннага надвор'я працягвае паніжацца і ўраджайнасць — учора гэты паказчык складаў 23,6 цэнтнера з гектара (некалькі дзён таму — 23,8 ц/га). Самыя высокія лічбы за Гродзеншчынай — 31,4 ц/га, самыя нізкія застаюцца ў Віцебшчыны — 19,2. У астатніх рэгіёнах паказчыкі наступныя: Брэсцкая вобласць — 23,7, Гомельская — 20,8, Мінская — 23,2, Магілёўская — 22,1 цэнтнера з гектара.

Паводле апошніх даных, гаспадаркамі ўсяго намалочана каля 4,4 мільёна тон збожжа. Чвэрць гэтай лічбы — за Гродзеншчынай, 816 тысяч тон намалацілі ў Мінскай вобласці, 755 — у Брэсцкай. Самыя нізкія паказчыкі па Віцебшчыне і Магілёўшчыне — 554 і 584 тысячы тон адпаведна.

Не ўсё зерне, аднак, у адпаведнасці з планам (а ён, як удакладнілі карэспандэнту «Звязды» ў Камітэце па хлебапрадуктах Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання складае 1,7 мільёна тон) паступае на прыёмныя пункты. Актыўнасць гаспадарак застаецца вельмі невысокай. Так, як паведаміла карэспандэнту «Звязды» начальнік упраўлення рэгулявання рынку зерня і хлебапрадукцыі Камітэта па хлебапрадуктах Ядвіга Лісоўская, па аператыўных даных, на прыёмныя пункты паступіла за дзень толькі 20 тысяч тон збожжа (два дні таму — 24 тысячы тон). Планавы паказчык выкананы пакуль толькі на 58 працэнтаў — гаспадаркі здалі дзяржаве 988,5 тысячы тон збожжа (ва ўчарашнім нумары газеты па тэхнічных прычынах былі прыведзены недакладныя лічбы) лепшыя паказчыкі ў Гродзенскай вобласці — 218 тысяч тон (79 працэнтаў планавага паказчыка). Гаспадаркі Брэстчыны здалі дзяржаве 180 тысяч тон збожжа (68 працэнтаў). Менш за ўсіх лічбы ў Магілёўскай вобласці — 124 (45).

Мікалай ЛІТВІНАЎ.

АМАЛЬ СЕНСАЦЫЯ

СТАЎ СТУДЭНТАМ... У 76 ГАДОЎ — «КАБ НЕ БЫЦЬ ДЫЛЕТАНТАМ»

Як не ўзгадаць старую ісціну: вучыцца ніколі не позна. Студэнтам першага курса завочнага аддзялення факультэта журналістыкі Белдзяржуніверсітэта стаў Мікалай Іванавіч Наско, 1922 года нараджэння. У прыёмнай камісіі яго дакументы прымалі не без здзіўлення: у 1946 годзе абітурыент скончыў Беларускі політэхнічны інстытут, у цяперашні час ён пенсіянер. Але сваё жаданне вучыцца абітурыент матываваў наступным: імкнуся сур'ёзна займацца журналістыкай, не хачу быць дылетантам.

Згодна з заканадаўствам, другая вышэйшая адукацыя можа быць атрымана толькі на платнай аснове, аднак у БДУ зрабілі выключэнне для М. Наско: ён будзе вучыцца бясплатна. Яшчэ адна цікавая акалічнасць: жадаючыя атрымаць другую вышэйшую адукацыю могуць быць залічаны адразу на трэці курс — пры ўмове, што частка прадметаў па агульнагуманітарных дысцыплінах ужо здавалася, і ў прылажэнні да дыплома ёсць адпаведныя адзнакі. Аднак, натуральна, вучэбныя планы 40-х гадоў і 90-х адрозніваюцца, як дзень і ноч, — таму М. Наско залічаны толькі на першы курс.

Калісьці ў правілах прыёму ў ВНУ была вызначана гранічная ўзроставая мяжа для абітурыентаў, але ў апошнія гады яна скасавана. Напэўна, ужо ніхто не здзівіцца, калі ў наступным годзе ў «абітурыенцкім марафоне» побач з выпускнікамі школ будуць удзельнічаць іх дзядулі (бабулі)-пенсіянеры.

Уладзя ТАЦЦЯНЧЫК.

АДЗІНЫ КУРС МВБ — 50 ТЫСЯЧ

«Звязда» ўжо паведамляла аб тым, што з 28 жніўня Нацыянальны банк рэспублікі ўстанавіў адзіны курс на таргах Міжбанкаўскай валютнай біржы. Цяпер беларускія юрыдычныя асобы і прадпрымальнікі ў абавязковым парадку будуць прадаваць 40 працэнтаў паступленняў на свае валютныя рахункі. Дарэчы, ужо ў чацвер на таргах курсы дадатковай і асноўнай сесій выраўняліся і «завіслі» на адзнацы ў 50 тысяч рублёў за долар. Такім чынам, неабходнасць у правядзенні двух сесій адпала і ўчора, калі, як і было прынята рашэнне галоўным банкам, працавала толькі адна сесія.

Зразумела, што курс, які будзе фіксавацца на таргах, і стане вызначаючым для прадпрыемстваў. Наколькі рэальна адлюстроўваюць рэчаіснасць лічбы на МВБ — гэта ўжо іншая справа. Калі на міжбанку каціроўкі сёння дасягаюць ужо 120 тысяч, а «чорны нал» падняў стаўкі да 81 тысячы рублёў за долар, то на таргах долар фіксіруюць цвёрда. Як сказаў у гутарцы з карэспандэнтам газеты адзін з эканамістаў, аб нейкім уплыве адзінага курса, зыходзячы з устаноўленых рамак рублю, пакуль меркаваць цяжка: нейкіх істотных змен з курсам не адбываецца.

Ігар ШЧУЧЭНКА.

СВАСТЫКА НА ПОМНІКУ

У Брэсцкім гарвыканкаме «ламаюць» галаву, што рабіць з помнікам вязням Брэсцкага гета і яўрэям, загінуўшым пад Брэстам. Лічыцца, што нацысты закатавалі 30 тысяч чалавек.

Помнік адкрылі ў 1992 годзе і вось цяпер стаіць пытанне аб часовым дэмантажы гранітнай стэлы.

Справа ў тым, што помнік размалявалі на гэтым тыдні невядомыя вандалы.

Змыць фашысцкія свастыкі з граніта не ўдалося. Спецыялісты лічаць, што неабходна занава прашліфаваць паверхню і выбіць паўторна тэкст.

Сымон СВІСТУНОВІЧ.

ФУТБОЛ. КУБАК УЛАДАЛЬНІКАЎ КУБКАЎ

ВІЦЯБЛЯНЕ ВЫРАТАВАЛІ ЎЛАСНЫ ГОНАР НА АПОШНЯЙ ХВІЛІНЕ

Футбалісты віцебскага «Лакаматыва-96» толькі часткова выратавалі свой імідж у матчы ў адказ з балгарскім «Леўскі», які яны праводзілі на сталічным стадыёне «Дынама» ў мінулы чацверг. Госці, пасля разгромнай дамашняй перамогі з хакейным лікам 8:1, і на гэты раз вялі сустрэчу да перамогі. І толькі на апошняй хвіліне матча Сіўкоў зраўняў лік — 1:1.

Уладзімір ЗДАНОВІЧ.

ТРЫ ПЫТАННІ ДА ЧЫТАЧА

Яўген КАЦЕЛЬНІКАЎ, прэзідэнт Федэрацыі кікбоксінга Беларусі: «Слухаю радыё і чытаю «Звязду»...»

1. Чаму вы чытаеце «Звязду»?

— Па вялікаму рахунку, газеты я наогул чытаю вельмі мала. Усё больш кручуся-вярчуся на машыне, слухаю радыё, якое ў прынцыпе і з'яўляецца для мяне асноўнай крыніцай інфармацыі. Калі ж не даводзіцца паслухаць радыё, заўсёды купляю «Звязду», бо дакладна ведаю, што па аператыўнасці інфармацыі ваша газета дае фору многім выданням. Ну і, па-другое, «Звязда» ніколі не абыходзіла ўвагай наш від спорту.

2. Што вам падабаецца ў «Звяздзе»?

— Прынцыповасць і тое, што прытрымліваецеся нацыянальных традыцый.

3. Што б вы хацелі змяніць у «Звяздзе»?

— Знешні выгляд газеты. Не крыўдзіцеся, аднак з-за таго, што ў газеце амаль адсутнічаюць ілюстрацыі (а калі і ёсць, то вельмі дрэннай якасці), газета ў нейкім сэнсе становіцца сляпой. Вядомая справа, з-за фінансавых цяжкасцяў, вы не можаце сёння падаваць матэрыялы як скажам «Більд», аднак адназначна, што над павышэннем узроўню афармлення вам трэба добра падумаць. Дарэчы, наколькі я ведаю, гэта не толькі мой погляд.

ГАЛОЎНЫ АВІЯТАР БЕЛАРУСІ ВЫХОДЗІЦЬ НА ФУТБОЛЬНУЮ «ЎЗЛЁТНУЮ ПАЛАСУ»

Назначаная на 31 жніўня пазачарговая справаздачна-выбарчая канферэнцыя Федэрацыі футбола ўжо сёння вызначыла для сябе двух кандыдатаў на пасаду прэзідэнта — ад рэспубліканскай федэрацыі вылучаны генеральны дырэктар «Дынама-Мінск» і галоўны трэнер беларускай зборнай Міхаіл Вяргеенка, ад гарадской федэрацыі — старшыня Дзяржаўнага камітэта па авіяцыі Беларусі Рыгор Фёдараў.

Па меркаваннях спецыялістаў, Міхаілу Нікіфаравічу наўрад ці спатрэбіцца яшчэ і трэцяя пасада, таму яго кандыдатура вылучана, напэўна, проста для «праформы».

Дарэчы, з ФІФА прыйшоў ліст у беларускую федэрацыю, у якім гаворыцца аб тым, што міжнародная федэрацыя не будзе перашкаджаць рабоце канферэнцыі, аднак трымае сітуацыю пад кантролем і, калі што якое (маецца на ўвазе, калі ў футбольныя справы будуць умешвацца), да нашага футбола будуць прыменены штрафныя санкцыі. Зрэшты, усё будзе залежаць ад таго, як пройдзе сама канферэнцыя.

Алесь СІВЫ.

УСМІХНЁМСЯ

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

САТЫРЫЧНЫЯ МІНІЯЦЮРЫ

Марцін Коўзкі, майстар малых форм, зусім нядаўна выдаў кніжку «Як той казаў», у якой прадстаўляе самыя кароткія са сваіх «прапісных ісцін» — сатырычныя мініяцюры. Да вашай увагі, шаноўныя чытачы, некаторыя з іх!

■ Гідраўліка (з народнага): як бот цячэ, дык у бот, а як бочка, — дык з бочкі.

■ З-за цябе патрапіў на кручок, — папракнуў ёрш чарвяка. — Я даўно ўжо на ім, — адказаў чарвяк.

■ Лес сякуць — парк садзіць будуць.

■ Не з усіх апалонікаў выходзяць Апалоны.

■ Некаторыя патрабуюць, каб да іх ставіліся лепш, чым да іншых, бо яны горшыя за ўсіх.

■ — Няма шчасця, — сказаў кот, адпусціўшы мыш, каб ўратавацца ад сабакі.

КУРСЫ АБМЕНУ НАЯЎНЫХ ВАЛЮТ У КАМЕРЦЫЙНЫХ БАНКАХ І АФІЦЫЙНЫ КУРС, УСТАНОЎЛЕНЫ НАЦЫЯНАЛЬНЫМ БАНКАМ НА 28 ЖНІЎНЯ 1998 г. (па стану на 15.00)

Назва банка	USD		DM		RUR		Тэлефон для даведак
	Купля	Продаж	Купля	Продаж	Купля	Продаж	
Мінск (017)							
Белпрамбудбанк	59200	59800	32600	33290	6000	6570	233-2110
Мінсккомплексбанк	59500	60000	32500	33200	6000	6600	228-2047
Пріорбанк	58500	60000	32400	33200	5500	6600	245-5721
Нацыянальны банк РБ афіцыйны курс (курс для безнаяўных разлікаў)	50000		27940.77		5250		Курс на 29.08.1998

На працягу дня ўстаноўленыя курсы могуць мяняцца, курсы галаўнога ўпраўлення банка могуць неістотна адрозніваццa ад курсаў, устаноўленых у абменных пунктах. Інфармацыя атрымана ад галаўных упраўленняў негандлёвых аперацый адпаведных банкаў.

Агенцтва ГРАЎЦОВА.

Першы выпуск штогадовага даведачнага альманаха «Курсы Нацбанка РБ і Цэнтрабанка РФ» за перыяд з 1990 па 1997 гады можна набыць, пазваніўшы па тэл. (017) 228-59-80.

КІРАЎНІК ДЗЯРЖАВЫ ПАВІНШАВАЎ ЖЫХАРОЎ САЛІГОРСКА І ШАХЦЁРАЎ СА ЗНАМЯНАЛЬНЫМІ ПАДЗЕЯМІ

Прэзідэнт краіны Аляксандр Лукашэнка павіншаваў жыхароў горада Салігорска і шахцёраў са знамянальнымі падзеямі — 40-годдзем з дня заснавання горада Салігорска і Днём шахцёра.

— Для гісторыі саракагадовы перыяд не з'яўляецца вялікім, але ацэньваецца ён па дасягнутых выніках. Дзякуючы вашай нястомнай працы ў рэспубліцы з'явіўся малады горад-прыгажун Салігорск, у якім паспяхова працуюць чатыры калійныя камбінаты, вытворчае аб'яднанне «Беларуськалій», адкрытае акцыянернае таварыства «Салігорскпрамбуд» і іншыя вядомыя на ўсю краіну прадпрыемствы і арганізацыі, — гаворыцца ў віншаванні.

У ім таксама адзначаецца, што за гэты час сфарміравалася архітэктурнае аблічча горада, створаны шматлікія ўстановы народнай адукацыі, аховы здароўя, прадпрыемствы гандлёвага і бытавога абслугоўвання. Для жыхароў Салігорска ўзведзены Палацы культуры, стадыёны, басейны, спартыўныя залы. У шахтах Першага рудаўпраўлення абсталявана унікальная спелеалячэбніца, у маляўнічых месцах лясного масіву функцыяніруюць аздараўленчыя ўстановы для дарослых і дзяцей. Горад па праву ганарыцца сваімі лепшымі сынамі-шахцёрамі Аляксандрам Рыгоравічам Камаром, Аляксандрам Аляксандравічам Мурaвіцкім, Мікалаем Дзянісавічам Бойкам, Леанідам Фёдаравічам Лагуном і многімі іншымі працаўнікамі.

Аляксандр Лукашэнка пажадаў шахцёрам і ўсім жыхарам Салігорска добрага здароўя, шчасця, дабрабыту, новых працоўных дасягненняў.

БЕЛТА.

ПРАДАЎЖАЙЦЕ СЛАЎНЫЯ ШАХЦЁРСКІЯ ТРАДЫЦЫІ!

З такім пажаданнем звярнуўся да працоўнага калектыву вытворчага аб'яднання «Беларуськалій» у сувязі з Днём шахцёра прэм'ер-міністр Сяргей Лінг.

У пасланні кіраўніка беларускага ўрада з нагоды прафесійнага свята гаворыцца, што на працягу ўсёй сваёй гісторыі ВА «Беларуськалій» было і застаецца флагманам айчыннай індустрыі. І цяпер, нягледзячы на няпростыя эканамічныя ўмовы, калектыў працуе стабільна, забяспечваючы выпуск канкурэнтаздольнай прадукцыі, нарошчваючы здабычу калійнай солі, павялічваючы вытворчасць хлорыстага калію і яго пастаўку спажыўцам.

Шахцёры Салігорска выдаюць на-гара прадукцыю, якая шырока прымяняецца ў сельскай гаспадарцы нашай рэспублікі і складае значную частку яе экспартнага патэнцыялу, гаворыцца далей у віншаванні прэм'ер-міністра. Ён выказаў упэўненасць, што мэтанакіраваная работа шахцёрскага калектыву па мадэрнізацыі вытворчасці і ўмацаванню партнёрскіх сувязяў з расіянамі дасць магчымасць яму прымножыць свой уклад у развіццё вытворчага патэнцыялу Беларусі.

Сяргей Лінг пажадаў шахцёрам і іх сем'ям дабра, здароўя, міру і дабрабыту.

БЕЛТА.

ІНФАРМАЦЫЯ

АБ ЗНАЧНАСЦІ БЯСПЕКІ ДАРОЖНАГА РУХУ І ПРАВЯДЗЕННІ АГЛЯДУ «ДАРОГАМ — БЯСПЕКУ, ПРАВАПАРАДАК І КУЛЬТУРУ»

«Дзейнасць міліцыі з'яўляецца публічнай, адкрытай для грамадзян, грамадскасці і сродкаў масавай інфармацыі. Міліцыя ў межах, вызначаемых законам, інфармуе дзяржаўныя органы, грамадскія аб'яднанні, працоўныя калектывы, насельніцтва і сродкі масавай інфармацыі аб стане правапарадку і мерах па яго ўмацаванню».

(артыкул 4 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб міліцыі»)

Забяспечваючы замацаванае ў Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь права грамадзян на свабоднае атрыманне інфармацыі і ў адпаведнасці з Законам «Аб міліцыі» Міністэрства ўнутраных спраў інфармуе грамадзян аб значнасці бяспекі дарожнага руху і пачатку агляду «Дарогам — бяспеку, правапарадак і культуру».

Гэта неабходна не дзеля задавальнення ведамасных інтарэсаў. Сёння ў цесным узаемадзеянні з грамадскасцю і пры яе садзейнічанні органы унутраных спраў у цэлым забяспечваюць бяспеку ўдзельнікаў руху, аказваюць ім усемагчымую практычную, прававую і маральную дапамогу на аб'ектах руху, а таксама абслугоўваюць у сферы рэгістрацыйна-экзаменацыйнай дзейнасці.

Разам з тым, у цяперашні час захоўваюцца негатыўныя тэндэнцыі, звязаныя з прававым нігілізмам вадзіцеляў і пешаходаў, узроўнем узаемнай культуры. У шэрагу міністэрстваў, ведамстваў, прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый папераджальная работа неадэкватная абстаноўцы, што складваецца з бяспекай дарожнага руху.

Абыякавасць удзельнікаў дарожнага руху да ўласнай бяспекі, захаванасці сваіх транспартных сродкаў, правоў іншых грамадзян прыводзіць да ўчынення грубых правапарушэнняў, узнікненню канфліктных сітуацый на дарогах з цяжкімі наступствамі, вялікаму матэрыяльнаму ўрону ў цэлым для дзяржавы.

У працэсе ажыццяўлення нагляду за дарожным рухам і аховы правапарадку супрацоўнікамі Дзяржаўтаінспекцыі рэспублікі ў гэтым годзе спынена больш за два мільёны парушэнняў Правілаў дарожнага руху, у тым ліку звыш 30-ці тысяч фактаў кіравання транспартнымі сродкамі ў стане ап'янення, больш за 400 тысяч — правапарушэння ўстаноўленай скорасці руху, 328 тысяч — пешаходамі.

У гэтых умовах праводзімая органамі ўнутраных спраў папераджальна-растлумачальная і прафілактычная работа ў працоўных калектывах і аўтагаспадарках нацэлена на фарміраванне ў грамадзян пачуцця адказнасці кожнага за захаванне ўстаноўленых нормаў і правілаў паводзін у працэсе дарожнага руху, што ў сукупнасці з іншымі праводзімымі спецыяльнымі мерапрыемствамі, накіраванымі на ўмацаванне дарожнай бяспекі і транспартнай дысцыпліны, дазволіла ўтрымаць сітуацыю на дарогах пад кантролем, у прыватнасці, знізіць колькасць дарожна-транспартных здарэнняў, пацярпеўшых у іх людзей, асабліва дзяцей.

Тым не менш, за 7 месяцаў г. г. у рэспубліцы было ўчынена 4 тыс. ДТЗ, у выніку якіх 901 чалавек загінуў, 3490 атрымалі траўмы рознай ступені цяжкасці, у тым ліку пацярпела 458 дзяцей.

Складанасць уплыву на бяспеку дарожнага руху вельмі неспрыяльна адбіваецца на абстаноўцы з аварыйнасцю ў жніўні гэтага года. Толькі ў трох дарожных аварыях — 2, 8, 10 чысла — у выніку сутыкненняў і перакульванняў транспартных сродкаў загінулі 18 (!) чалавек, з якіх 8 — дзеці.

Трывожны грамадскі рэзананс атрымала трагедыя, што здарылася 24 жніўня на перакрыжаванні вуліц Сурганава і Я. Коласа ў Мінску, калі нецвярозы вадзіцель, кіруючы аўтамашынай «Жыгулі», выехаў за межы праезджай часткі на прыпынак грамадскага транспарту. На вачах у многіх людзей загінулі жанчына і 4-гадовае дзіця, яшчэ трое чалавек атрымалі цяжкія траўмы.

Улічваючы напружанасць сітуацыі, што складаецца, Міністэрства ўнутраных спраў у верасні г. г. арганізуе ў рэспубліцы шырокамаштабны агляд «Дарогам — бяспеку, правапарадак і культуру». Мэта яго — забяспечыць захаванне жыцця і здароўя людзей, якія ўдзельнічаюць у працэсе дарожнага руху, асабліва дзяцей у сувязі з пачаткам навучальнага года.

Гэтая сумесная работа заўсёды знаходзіла падтрымку ў кіраўнікоў усіх міністэрстваў, ведамстваў, у працоўных калектывах і ў грамадзян рэспублікі.

Усвядомленае разуменне таго, што адбываецца на дарогах, аб'яднанне ўсіх намаганняў, узаемная культура дазволяць не ператкнуць забяспячэнне бяспекі дарожнага руху ў адну з сур'ёзнейшых сацыяльна-значных праблем.

Ад службы

В. С. АГАЛЕЦ, міністр, начальнік міліцыі Рэспублікі Беларусь.

ДА ВІЗІТУ Ў БЕЛАРУСЬ ПРЭЗІДЭНТА В'ЕТНАМА

ЧАН ДЫК ЛЫОНГ — ПРЭЗІДЭНТ САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ РЭСПУБЛІКІ В'ЕТНАМ

Чан Дык Лыонг нарадзіўся 5 мая 1937 г. у вёсцы Фокхань (акруга Дыкпхо, правінцыя Куангнгай). Уступіў у Кампартыю В'етнама 29 снежня 1959 г.

Прафесійную дзейнасць пачаў у 1955 г. у якасці тэхніка-геолага. У 1966 г. стаў студэнтам геалагічнага каледжа, у якім вучыўся да 1969 г., узначальваў маладзёжны саюз каледжа. З лютага 1970 г. — намеснік дырэктара Дэпартамента геалагічных карт, з ліпеня 1977 г. — намеснік дырэктара, а затым дырэктар Лігі геалагічных картаграфічных груп. У верасні 1979 г. быў назначаны генеральным дырэктарам Генеральнага дэпартамента геалогіі; сакратар камітэта па справах партыі Агульнага дэпартамента. У 1981 г. прадоўжыў адукацыю ў СССР (Акадэмія эканомікі). У сакавіку 1982 г. выбіраецца кандыдатам у члены Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі В'етнама (КПВ), з снежня 1982 г. — член ЦК, з чэрвеня 1996 г. — член Палітбюро ЦК КПВ. З лютага 1987 г. — намеснік старшыні Савета Міністраў; намеснік старшыні Нацыянальнага сходу (восьмага склікання); пастаянны прадстаўнік В'етнама ў Савеце эканамічнай узаемадапамогі (СЭУ). З верасня 1992 г. — намеснік прэм'ер-міністра.

З 24 верасня 1997 г. — прэзідэнт Сацыялістычнай Рэспублікі В'етнам (выбраны на першай сесіі Нацыянальнага сходу 10-га склікання).

БЕЛТА.

ВЫСОКАЯ АДЗНАКА — БАНКУ

Здаецца, ніводзін банк краіны не атрымаў такой высокай адзнакі, у тым ліку і на дзяржаўным узроўні, як калектыў АКБ «Белпрамбудбанка» ў дзень свайго 75-гадовага юбілею.

На ўрачыстым пасяджэнні было зачытана віншаванне «Белпрамбудбанку» прэзідэнта краіны Аляксандра Лукашэнкі. Вялікая група работнікаў была адзначана ордэнамі і медалямі, ганаровымі граматамі Савета Міністраў. Іх сардэчна павіншавалі прэм'ер-міністр Сяргей Лінг, прадстаўнікі вядучых банкаў Расіі, Украіны, іншых краін далёкага і блізкага замежжа.

Уладзімір ГОЙТАН.

На здымку: прэм'ер-міністр С. Лінг уручае ўзнагароды.

ПАШЫРАЕЦЦА СУПРАЦОЎНІЦТВА

Далейшыя перспектывы эканамічнага супрацоўніцтва сталі асноўнай тэмай гутаркі прэм'ер-міністра Беларусі Сяргея Лінга з членамі дэлегацыі кітайскага горада Шэньчжэнь. Сустрэча адбылася 28 жніўня ў Мінску.

Кіраўнік беларускага ўрада адзначыў, што ён задаволены дынамікай развіцця эканамічных адносін паміж нашымі краінамі. У мінулым годзе тавараабарот рэспублікі з кантынентальным Кітаем перавысіў 102 мільёны долараў, а разам з Ганконгам склаў амаль 152 мільёны долараў.

Ігар ХАДАСЕВІЧ, БЕЛТА.

Міхаіл МАТУСЕВІЧ: «У ПРАБЛЕМАХ РАСІІ СТАНОЎЧАГА ДЛЯ НАС МАЛА»

Беларускія палітыкі і эканамісты па-ранейшаму вельмі ўважліва сочаць за развіццём падзей у Расійскай Федэрацыі. І таму на фоне абвастрэння праблем у фінансавай галіне і перастановак ва ўрадзе не магла прайсці незаўважанай прапанова Крамля да Дзяржаўнай думы прыняць праект федэральнага закона аб сацыяльных гарантыях прэзідэнта Расіі ў выпадку датэрміновай яго адстаўкі. Гэта адразу ж выклікала хвалю здагадак і прагнозаў наконт верагоднасці адстаўкі Барыса Ельцына. Нягледзячы на тое, што мы звярнуліся да старшыні Камісіі па эканоміцы, бюджэту і фінансах Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Міхаіла Матусевіча з просьбай прааналізаваць уплыў расійскіх эканамічных праблем на беларускую рэчаіснасць, гутарку пачалі менавіта з гэтага палітычнага пытання.

— Міхаіл Васільевіч, на вашу думку, што хаваецца за прапановай такога законапраекта?

— Мне здаецца, што калі ў Расіі загаварылі пра сацыяльныя гарантыі для прэзідэнта, то, мабыць, усё ж нельга чакаць, што ўжо заўтра Барыс Ельцын пойдзе ў адстаўку. Відаць, не толькі пад яго робіцца гэты дакумент. Хаця з другога боку, я не выключаю варыянт, калі праз нейкі час прэзідэнт Расіі добраахвотна пакіне сваю пасаду па стану здароўя. Наогул у цяперашняй сітуацыі складана рабіць высновы пра яго здароўе, грунтуючыся толькі на супярэчлівай інфармацыі СМІ: адны кажуць, што Ельцын зусім дрэнна сябе адчувае, другія заяўляюць, што прэзідэнт поўны моцы і энергіі.

— Такім чынам, вы не звязваеце падобную магчымасць з фінансавым крызісам у Расіі?

— Так. Мне здаецца, што сённяшняя складанасці ў фінансавай галіне — з'ява часовая. Думаю, рашэнне Ельцына аб адстаўцы папярэдняга кабінета міністраў будзе эфектыўным сродкам. Новы ўрад павінен запрацаваць панавому. Верагодна, што адначасова робяцца спробы, каб адцягнуць увагу грамадства ад больш вострых сацыяльных праблем. Заўважце, у апошні час адышлі на другі план забастоўкі шахцёраў і пратэсты галодных бюджэтнікаў. Увага людзей зараз пераключана якраз на працу ўрада, на праграму выхаду з крызісу. Таму я асабіста не звязваў бы з'яўленне гэтага законапраекта з цяперашнім фінансавым крызісам.

— Дарэчы, як ён адаб'ецца на становішчы ў Беларусі?

— Адназначна, станоўчага для нашай краіны ў тым, што наш бліжэйшы сусед і галоўны эканамічны партнёр перажывае такія складаныя праблемы ў крэдытна-фінансавай сістэме, мала. Крызіс у Расіі ў першую чаргу адаб'ецца на ўзаемаадносінах вытворцаў. Нават да гэтага часу расійскі бок, купляючы беларускія тавары, не вызначаўся высокай плацежаздольнасцю. А з улікам сённяшніх складанасцяў праканвертаваць расійскія рублі ў замежную валюту і разлічыцца з беларускімі таваравытворцамі расійскім суб'ектам гаспадарання будзе яшчэ цяжэй. Гэта несумненна ўдарыць па нашых прадпрыемствах. Я чакаю, што адбудуцца адчувальныя змены і ў айчыннай фінансавай галіне. Верагодна, зменіцца курс нашага рубля. Праўда, сёння вельмі складана прагназаваць маштабы такога ўплыву, паколькі апошнія крокі Нацыянальнага банка могуць сур'ёзна змяніць сітуацыю. Такім чынам, каб рабіць рэальныя прагнозы, трэба мець дакладныя зыходныя даныя, чаго ў нас пакуль няма. Зараз дакладна можна казаць толькі пра тое, што Беларусь імкнецца да адзінага курса. І толькі тады, калі гэта адбудзецца, мы зможам разважаць пра стабілізацыю ў фінансавай галіне.

— Міхаіл Васільевіч, зараз сапраўды ўсе кажуць пра адзіны курс, але ніхто не ведае, якім ён будзе. Можа, вы растлумачыце?

— Сказаць сёння, што ён будзе ўстаноўлены ў памеры 80, 90 ці 100 тысяч за долар, азначала б збіць чытача з панталыку. У адной з пастаноў Нацыянальнага банка аб крэдытна-грашовай палітыцы на трэці і чацвёрты кварталы прагнозны курс з улікам эмісіі быў закладзены ў межах 63—65 тысяч рублёў за долар ЗША. Але апошнія падзеі ўнеслі нечаканыя карэктывы, і Нацбанку, мабыць, прыйдзецца мяняць папярэднія рашэнне.

— А тое, што сёння курс скача ад 80 да 145 тысяч, — вынік панікі пасля крызісу ў Расіі, ці гэтаму ёсць рацыянальнае тлумачэнне?

— Адназначна адказаць нельга. Але я не думаю, што менавіта падзеі ў Расіі іграюць вырашальную ролю. У пэўнай ступені гэта звязана з беларускай крэдытна-фінансавай палітыкай. Прасачылася інфармацыя, нібыта ў ІІ паўгоддзі чакаецца чарговая буйная эмісія Нацыянальнага банка. І гэты фактар паўплываў на курсаўтварэнне.

— Ці праўда, што абвал на расійскім рынку дзяржаўных кароткатэрміновых аблігацый (ДКА) ніякім чынам не паўплываў на рынак беларускіх каштоўных папер?

— Я з гэтым згодны. Але вось беларускія банкі, якія купілі расійскія ДКА, панеслі значныя страты. Учора я пачуў, што агульны аб'ём грошай, якія згубілі замежныя інвестары пасля крызісу на расійскай фондавай біржы, склаў каля 40 млрд. долараў ЗША. Гэта вельмі вялікая лічба. Праўда, яшчэ невядома, якім чынам будзе праведзена рэструктурызацыя ДКА, аб чым заявіў расійскі ўрад.

— Мне здаецца, што звычайны жыхар Беларусі незаўважае таксама адчуе рэха расійскіх падзей на цэнах у магазінах. Вы згодны?

— З цэнамі сапраўды зараз будзе складана справіцца. Калі нам удавалася стрымаць рост у першым паўгоддзі, то цяпер гэта будзе адна з самых сур'ёзных праблем. Паўплывае і курсаўтварэнне, і расійскі крызіс. Вядома, што значная частка як прамысловай, так і харчовай прадукцыі трапляе да нас з Расіі ці праз Расію. І калі раней разлік ішоў па курсу 6,2 рубля, то сёння за долар плацяць нават 14 ці 17 рублёў. Зразумела, гэта адаб'ецца на цэнах.

Гутарыў **Юрась ЛЯШКЕВІЧ.**

Леанід ЗАІКА: «МЫ ВЯРНУЛІСЯ Ў 1992 ГОД»

Яшчэ адзін з экспертаў, якога мы папрасілі спрагназіраваць магчымыя варыянты ўздзеяння «расійскага фактара» на айчынную эканоміку — Леанід Заіка, прэзідэнт НЦСІ «Усход-Захад».

— Для пачатку неабходна заўважыць, — кажа ён, — што сённяшні фінансавы крызіс у Расіі прагназіраваўся яшчэ ў пачатку гэтага года. Напрыклад, яшчэ ў лютым з'явілася публікацыя Ягора Гайдара, які апісваў падобны сцэнарый развіцця падзей.

Што датычыцца наступстваў для Беларусі, то тут існуе некалькі прынцыповых момантаў. Па-першае, узнікаюць пэўныя складанасці з тымі фінансавымі інстытутамі, банкамі, якія працавалі на рынку расійскіх дзяржаўных кароткатэрміновых аблігацый. Практычна адмовіўшыся ад абслугоўвання запазычанасці па ДКА, увёўшы новыя правілы гульні, расіяне стварылі надзвычай складаную сітуацыю ў асяроддзі тых суб'ектаў, які працавалі з гэтымі відамі каштоўных папер. Справа выглядала наступным чынам: многія банкі бралі грошы ў насельніцтва, напрыклад, у доларах, канвертавалі іх у рублі, за якія куплялі расійскія ДКА, атрымлівалі праз некаторы час працэнты з іх, а потым зноў канвертавалі рублі ў долары і вярталі сваім кліентам. Такая сістэма працавала на працягу некалькіх апошніх гадоў і не давала збояў.

Другое важнае наступства звязана з плацяжамі. Як вядома, беларускія прадпрыемствы разлічваюцца як на падставе бартэру, так і ў грашовай форме. У Расіі, дарэчы, 75 працэнтаў унутранага абароту ідзе менавіта на бартэрнай аснове. Такім чынам, для большасці прадпрыемстваў, якія працуюць па бартэру, крызіс аказаўся амаль неадчувальным. Але шэраг беларускіх прадпрыемстваў і тых банкаў, якія іх абслугоўваюць і здзяйсняюць разлікі за пастаўку беларускай і расійскай прадукцыі, трапляюць цяпер у складанае становішча. Ужо пазаўчора і ўчора некалькі расійскіх банкаў наогул не вялі ніякіх разлікаў і плацяжоў. І якраз такая сітуацыя можа пагоршыць рух экспартна-імпартных патокаў. Для тых беларускіх банкаў, якія цесна супрацоўнічаюць з расійскімі, узнікаюць вялікія праблемы. Да гэтага трэба дадаць, што ў расійскіх банках акажацца каля 30 працэнтаў банкаў у стане, мякка кажучы, блізкім да неплацежаздольнасці. Гэта праблемныя банкі. Не дзіўна, што ў Расіі ў апошнія дні зафіксавана спроба аб'яднання некалькіх буйных банкаўскіх структур. Менавіта так яны спрабуюць уратавацца ў сённяшняй сітуацыі.

Трэці важны фактар — стан гандлёвага балансу, экспарту і імпарту ў Расіі. Рост цэн і інфляцыя адгукнуцца тым, што імпартныя тавары будуць даражэць адносна прадукцыі расійскай вытворчасці. Таму для беларускіх экспарцёраў складваецца сітуацыя, калі цэны на нашы тавары там будуць павышацца. Але прынцыповае пытанне заключаецца ў тым, якой будзе хуткасць дынаміка змянення цэн на расійскія тавары і імпартныя? Да гэтага часу ішоў астранамічны рост цэн на ўсе групы тавараў незалежна ад рэзідэнтаў і нерэзідэнтаў. Тым не менш, можна чакаць, што ў сярэднетэрміновай перспектыве нашы тавары на фоне большай імклівага росту цэн на амерыканскія, французскія ці нямецкія будуць мець большую канкурэнтаздольнасць. Але ў бліжэйшы час гэтага чакаць не трэба.

І, нарэшце, апошняе наступства звязана з рынкам карпаратыўных папер і інвестыцыйнымі магчымасцямі. Пакуль у расіян жорстка трымаюцца толькі акцыі «Газпрама», здабываючых кампаній і тых прадпрыемстваў, які займаюцца экспартам энергарэсурсаў. У сувязі з гэтым, відавочна, што для замежных інвестараў, якія працуюць на рынках усёй Садружнасці незалежных дзяржаў, будзе абгрунтавана ўкладваць грошы ў гэтую галіну. У Беларусі, дарэчы, таксама ёсць прадпрыемствы такога профілю, якія займаюцца транспарціроўкай газу ці нафтаперапрацоўкай.

— Як вы ацэньваеце перспектывы беларускага рубля?

— Я наогул сказаў што за ўсёй гэтай гісторыяй стала відавочна, што цяпер на ўсёй паслясавецкай прасторы долар ЗША зноў стаў адзінай надзейнай валютай. Пасля абвалу расійскага рубля мы вярнуліся ў 1992-1993 год, калі ніводная грашовая адзінка СНД не вызначалася стабільнасцю. І гэта сведчыць, што ў Беларусі попыт на «зялёныя» таксама будзе расці. У нас няма ніякіх асаблівых інструментаў, каб стабілізаваць курс беларускага рубля. Таму сёння трэба казаць пра тое, што будзе скачок у курсаўтварэнні. Ён звычайна працягваецца паўтара-два тыдні, пасля чаго пачынаецца нармалізацыя попыту і прапановы, адбываецца выраўноўванне курса долара да тае мяжы, якая адпавядае яго рэальнаму рынкаваму кошту.

— Як выглядаюць на гэтым фоне апошнія крокі Нацыянальнага банка?

— Мы ведаем, што Нацбанк з першага жніўня павінен быў перайсці да свабоднай канвертацыі. Гэта азначае, што ў любым абменным пункце вы маглі б купіць тыя ж долары за рублі. Але гэтага няма. На наяўным рынку валюты не створаны нармальны абарот. У той жа час мы хочам перайсці да адзінага рынкавага курса. Цяпер па аперацыях з безнаяўнымі разлікамі кошт долара складае 110—115 тысяч рублёў. На «чорным» наяўным рынку — 80—82 тысячы. Калі арыентавацца на гэтыя лічбы, то рэзкага скачку інфляцыі пазбегнуць не ўдасца. Але я магу меркаваць, што пасля вяртання прэзідэнта ў Мінск рост цэн прыйдзецца адміністратыўнымі метадамі «адкручваць» назад...

Запісаў **Юрась ЛЯШКЕВІЧ.**

...КОЛЬКІ БУДЗЕМ ПЛАЦІЦЬ ЗА КВАТЭРУ?

Сістэма аплаты за камунальныя паслугі перажывае час сапраўднага крызісу. Праўда, пакуль ён не зусім яўны, але ж мае тэндэнцыю хутка праявіцца.

Складваецца такое ўражанне, што тарыфная палітыка фарміруецца хаатычна. Мяркуйце самі — сёлета плацяжы павышаліся двойчы (26 красавіка і 1 ліпеня). Спачатку былі ўстаноўлены гранічныя каэфіцыенты на халоднае водазабеспячэнне і каналізацыю ў памеры 1,3. Пасля была вызначана выключна каналізацыя, тарыф на гэтую паслугу ўзрос у 2,56 раза. У абсалютных лічбах гэтая мера выражаецца нязначна — 10—15 тысяч рублёў на чалавека, але ж тарыф быў даведзены да ўзроўню сабекошту паслугі.

Сістэма ж водазабеспячэння пакуль застаецца ва ўмовах стратнага існавання. Менавіта гэтую падгаліну Міністэрства жыллёва-камунальнай гаспадаркі пастаянна выдзяляе ў сваіх прапановах ураду. Стварэнне эканамічна абгрунтаваных тарыфаў на ваду дазволіць падштурхнуць уперад і ўсю сістэму ЖКГ. Мінжылкамунгас з'яўляецца ў гэтай справе сапраўдным манапалістам — яму належыць каля 95 працэнтаў адпаведнага інжынерна-тэхналагічнага абсталявання. Увядзенне рэальных тарыфаў адразу б паспрыяла фінансава-эканамічнаму аздараўленню падгаліны, з'явіліся б больш шырокія перспектывы ў яе развіцці. Вада — здароўе нацыі. Пра гэта ўжо неаднойчы гаварылася на самых розных узроўнях, але дасюль пытанне застаецца нявырашаным. За восем месяцаў павышэнне плацяжоў насельніцтва за водазабеспячэнне (не ўлічваючы індэксацыю) адбылося ў памерах толькі 30 працэнтадў. Гэта мізэрная лічба. Уявіце сабе памеры гаспадаркі (абсталяванне, складаныя інжынерныя сістэмы) і вам стане зразумелым, што без кардынальнай рэканструкцыі, для якой патрабуюцца вялікія сродкі, справу з месца не зрушыць. І паўмерамі тут не абысціся.

Стратэгія камунальнікаў у тым, каб паасобку «выцягваць» асобныя галіны, ставіць іх ва ўмовы эканамічна абгрунтаванага існавання. Такія планы, прынамсі, з'яўляюцца найбольш прымальнымі — паступова ўся сістэма Мінжылкамунгаса наблізіцца да рыначных адносінаў з насельніцтвам. Нельга дапусціць абвальнага павышэння, ніхто на гэта, канешне ж, не пойдзе, але задумвацца аб перспектывах проста неабходна.

Айчынныя плацяжы зараз даволі ўмоўныя, але іх рост павінен быць прымеркаваны да росту даходаў жыхароў. Інакш проста нельга. Ва ўмовах «шокавай тэрапіі» (прыклад прыбалтыйскіх дзяржаў) адразу ўзнікае праблема сацыяльнага выбуху — нязначная частка насельніцтва, напэўна ж, будзе здольнай разлічыцца за камунальныя паслугі, большасць — апынецца на мяжы банкруцтва, калі ўсе грошы неабходна будзе выдаткоўваць толькі на кватэрную плату.

Палітыка паўмераў можа прывесці якраз да неабходнасці абвальнага павышэння — прамыслоўцы ўжо сёння выказваюць свае жорсткія патрабаванні наконт змяншэння неабгрунтавана высокіх плацяжоў. Падчас існавання так званага «перакрыжаванага субсідзіравання» асноўны цяжар выдаткаў ускладаецца на плечы заводаў і фабрык. Кошт паслуг для «іншых спажыўцоў» (так іх называюць сёння) у 2-3 разы вышэй за сабекошт, а ў параўнанні з плацяжамі насельніцтва дык і ўвогуле ўяўляе сабой вялізныя лічбы. За тую ж ваду жыхары сёння ўносяць толькі 30 працэнтаў яе рэальнага кошту, астатняе — папаўняецца з дапамогай бюджэту (гэта даволі нязначныя сумы) і прамыслоўцаў.

Чарговыя прапановы Мінжылкамунгаса, што былі накіраваны ва ўрад, тычыліся зноў жа сістэмы водазабеспячэння. Павышэнне тарыфаў, як плануецца, павінна адбыцца ў межах 300 працэнтаў. За такой унушальнай лічбай хаваецца не вельмі значнае павелічэнне плацяжоў насельніцтва — 40—70 тысяч рублёў (у залежнасці ад сезона). Аднак гэта дазволіць выйсці на зусім новую прастору перспектыўнага развіцця сістэмы водазабеспячэння (нездарма ж камунальнікі з такой упартасцю паўтараюць свае прапановы).

Якім чынам вызначыцца ўрад, хутка стане вядома. Хутчэй за ўсё тыя ж 30 працэнтаў (доля агульнага павелічэння плацяжоў пасля давядзення тарыфа на водазабеспячэнне да эканамічна абгрунтаванага ўзроўню) раскідаюць па розных відах паслуг. І зноў жа праблема будзе чакаць свайго кардынальнага вырашэння?

Мікалай ЛІТВІНАЎ.

Самотная бульбачка...

Фота Ігара ПЯТРОВА.

ЧАЛАВЕК-ПЯСЧЫНКА

НЯЎЖО ПАТРЭБЕН СУД?..

Анісім Фёдаравіч Мірашнічэнка — чалавек сталага веку. За плячыма — звычайнае жыццё са звычайнымі выпрабаваннямі. Зразумела, што з кожным годам усе праблемы ўспрымаюцца больш абвострана. Зусім не так, як у людзей маладых, моцных здароўем, дзеяздольных і матэрыяльна забяспечаных. Не так, як напрыклад, у знаёмага мне чыноўніка высокага рангу. Заліў яму сусед кватэру. Зразумела, добраўпарадкаваную кватэру ў прэстыжным доме, пасля прыстойнага рамонту перад засяленнем. Разборак асаблівых і ўшчуванняў не было. Паківалі суседзі галовамі, палічылі, колькі рамонт каштуе і на гэтым разышліся. Пытанне, словам, вырашылі палюбоўна. Ніхто ні з кім не лаяўся. Ахвяра не сумнявалася, што віноўнік усё зробіць як след. А віноўнік і не хаваўся...

Іншая справа — у сітуацыі, толькі вонкава падобнай на згаданую вышэй, у якую патрапіў Анісім Фёдаравіч Мірашнічэнка, які жыве ў Мінску — 2-гі завулак Баграціёна, дом 20, кватэра 54. Кватэру яго на працягу апошняга часу залівала адзінаццаць разоў. Залівала з кватэры № 60. Тройчы Мірашнічэнкі выклікалі аварыйную службу. Вынік заліванняў зразумелы і многім гараджанам знаёмы: абсыпалася тынкоўка, адклеіліся шпалеры, уздулася фарба. Зразумела, патрэбны рамонт.

Анісім Фёдаравіч, маючы, як пенсіянер, вольны час, толькі тым і займаўся, што званіў у домакіраўніцтва, пісаў туды скаргі, законна спадзеючыся, што ў адносінах да гаспадара 60-й кватэры будуць прынятыя нейкія меры. Ды дзе там... Магчыма, калі б Анісім Фёдаравіч меў ранг згаданага чыноўніка, то пытанне вырашылася б палюбоўна.

Таму, па логіцы рэчаў, гаспадар-ахвяра чакае падтрымкі. Найперш — ад домакіраўніцтва (варта, відаць, падкрэсліць, што дом нумар 20 па 2-ім завулку Баграціёна належыць Беларускай чыгунцы, і домакіраўніцтва знаходзіцца ці не праз паўгорада ад месца жыхарства Мірашнічэнкі. А значыць — і за паўгода не даехаць адтуль). Праўды дзеля, варта заўважыць, што пасля апошняга звароту Мірашнічэнкі меры былі прынятыя. А дакладней — была створана камісія з нагоды затаплення кватэры. Быў і акт складзены, дзе, безумоўна, назвалі лічбу затрат, неабходных для рамонту. Грошы вызначылі ў прынцыпе смешныя (зараз суму гэтую называць, відавочна, немэтазгодна, бо прайшоў значны адрэзак часу і, адпаведна, і шпалеры, і фарба падаражэлі). І тым не меней гаспадар «зверху» адмахнуўся і ад такога клопату. Хаця мог бы ў прынцыпе сам не займацца рамонтам, калі ўжо на тое пайшло. Мог бы аплаціць затраты домакіраўніцтву, а тое ў сваю чаргу правяло б рамонт кватэры Мірашнічэнкаў. Але ж дзе там... Мусіць, і домакіраўніцтва настойлівасцю асаблівай не гарэла. Маўляў, ці аднаго толькі пенсіянера і ці пенсіянера толькі залівае. Круцяцца ж неяк людзі, абыходзяцца без нас, то няўжо Мірашнічэнка выйсце не знойдзе? І чаму ўвогуле мы павінны чыімсьці прыватным клопатам займацца? Тут ужо не будзем дамысліваць, але ж, пэўна, такім вось чынам думалі-меркавалі ў домакіраўніцтве. Хаця, мо і не думалі зусім.

Ужо ў чэрвені, а камісія была ў красавіку, Мірашнічэнка піша новую заяву, спрабуе нагадаць пра «адзінаццаць разоў затаплення», пра выклікі аварыйнай службы, пра «камісію, якая склала акт, паспачувала»... нават. Ды і ў гэтым разе плёну ніякага. Учора пазваніў я Анісіму Фёдаравічу, пацікавіўся, а мо што-небудзь усё ж такі змянілася за гэтыя апошнія месяцы. «Нічога», — спакойна, без ценю нервознасці адказаў Мірашнічэнка. Відаць па ўсім, што і не чакае ён змен. А піша, звоніць, нагадвае аб сабе па звычцы. Не чакае рамонту, бо ведае, і словы спачування могуць адно толькі словамі застацца. Дарэчы, з таго домакіраўніцтва, якое ўсё ж дзеля працы з людзьмі, гаспадарамі кватэр створана, маглі б і самі пазваніць. На крайні выпадак — нагадаць пра цяжкае эканамічнае становішча ў цэлым па краіне, пра адсутнасць танных фарбаў і такіх жа танных шпалераў. Не пазванілі, не растлумачылі.

Маглі б яшчэ і самі рамонт зрабіць. А пасля ўжо прымусіць гаспадара-віноўніка (з 60-й кватэры, з тае, што над Мірашнічэнкамі) аплаціць затраты. Не пагадзіўся б — звярнуліся ў суд. Што ні кажы, домакіраўніцтву лацвей судзіцца, чым таму ж Мірашнічэнку. Пенсіянеру гэта і з маральнага, і з матэрыяльнага пункту гледжання, відаць, не пад сілу.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

СІТУАЦЫЯ

ПА-СУСЕДСКУ...

Ужо болей як паўгода знаёмы з суседскай сітуацыяй, якая склалася вакол сям'і Валянціны Барысаўны Якімовіч, што жыве ў Слуцку па адрасу: Калгасны завулак, дом 3. І ўсё неяк рука не падымалася што-небудзь напісаць.

Спадзяваўся, што сітуацыя зменіцца, калі не сама па сабе, то хаця б дзякуючы прабіўным здольнасцям Валянціны Барысаўны (усё ж на яе баку, як мне асабіста падаецца, праўда). Дзякуючы і таму, што суседзі адумаюцца. Дзякуючы болей прынцыповай пазіцыі мясцовых уладаў, мо нават канкрэтна — дзякуючы пазіцыі мясцовай санэпідэмстанцыі, санэпідэмслужбы, санітарнага ўрача. Ды дзе там...

Але ж аб усім па парадку. На плошчы ў 0,06 гектара пабудаваны два дамы — Валянціны Барысаўны і яе суседзяў. А мяжа падзелу ўчастка праходзіць якраз супраць (ушчыльную) дома Якімовіч. Жылі ранейшыя суседзі — не было ніякіх праблем. Але так здарылася, што добрыя суседзі атрымалі добраўпарадкаваную кватэру, а дом свой прадалі. І тут пачалося... Спярша новыя гаспадары падсыпалі свой двор. Жаданне зразумелае. Але ў выніку пасля дажджу вада пачала збірацца каля дома Якімовічаў. Далей — болей: устанавілі суседзі каналізацыйную бочку. Чысціць яе, праўда, не спяшаліся (справа зразумелая і брудная, таму клопатам гэтым займаліся раз у год).

Якімовічы, паколькі іх дом знізу пачаў гніць, заняліся капітальным рамонтам (ніякія ўшчуванні да суседзяў на карысць справе не пайшлі). А як пачалі рамантаваць, то ізноў — абвастрэнне і без таго канфліктнай сітуацыі. Суседзі не пусцілі рабочых на свой участак, каб тыя маглі падысці да дома Якімовічаў. Давялося бярвенні мяняць знутры хаты.

Фантазіі, кажуць, заўсёды не стае межаў. Адно акно Якімовічаў, якое якраз выходзіць на суседскі ўчастак, прыязныя суседзі заставілі бляхай, на якой намалявалі чэрап, косці, дапоўнілі гэтую экзотыку «добрасуседскага існавання» надпісам: «Рукамі не чапаць!»

Пад другім акном Якімовічаў доўгі час паркаваўся аўтобус, які заводзіўся ў любы час дня і ночы. Пад гэтым жа акном на адлегласці не болей як 3 метры суседзі ўтрымліваюць казу з усімі вынікаючымі адсюль наступствамі.

Адчуваецца з боку мясцовых уладаў стомленасць, скажам, так, «пытаннем Якімовіч». Маўляў, колькі можна пра адно і тое ж. Так і хочацца на гэтае заўважыць: «Колькі трэба...» На крайні выпадак — удакладніць: да тае пары, пакуль «пытанне Якімовіч» не будзе вырашана канчаткова.

Яшчэ ў верасні 1996 года (сёлета, 20 верасня, — маленькі на тое юбілей, 2 гады. А ці будзе пяцігадовы, дзесяцігадовы юбілей?) Слуцкая санэпідэмстанцыя прыняла рашэнне аб забароне карыстання каналізацыяй, «сканструяванай» суседзямі Якімовіч. У адказ на гэта гаспадары бочкі проста перасталі яе чысціць.

...Калі мы ў чарговы раз размаўлялі з Валянцінай Барысаўнай Якімовіч, яна параіла (улічваючы, што ў нас могуць быць сумненні ў яе добрасумленнасці і г. д.) звярнуцца да іншых суседзяў, што пражываюць побач. Маўляў, і яны шмат што могуць дадаць. Але ж і так усё навідавоку...

Але што маралізатарстваваць упустую... Хаця, мо якраз мараль і сумленне тых людзей (наўмысна не называем прозвішча суседзяў, якія ўсяго толькі бочкай каналізацыйнай здолелі зацьміць белы, чысты свет Якімовічам) усё ж нагадае: так рабіць нельга, так жыць нельга. А следам і слуцкія ўлады паспрабуюць пашукаць рашэнне, форму ўплыву, словам, зробяць той крок, які б усяго толькі адну сям'ю, сям'ю Якімовічаў, супакоіў.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

ПЫТАЙЦЕСЯ — АДКАЗВАЕМ: ВЫЯЗНАЯ ПРЫЁМНАЯ «ЗВЯЗДЫ» І ФЕДЭРАЦЫІ ПРАФСАЮЗАЎ КРАІНЫ Ў АШМЯНАХ

ВЯСКОЎЦЫ ЗБІРАЮЦЬ УРАДЖАЙ, РЫХТУЮЦЬ ДЗЯЦЕЙ ДА ШКОЛЫ І... ЧАКАЮЦЬ ЗАРПЛАТУ

У ДОМЕ КУЛЬТУРЫ КАЛГАСА «КАСТРЫЧНІК» Мураванаашмянскага сельсавета Ашмянскага раёна, дзе праводзіла свой чарговы «прыём» «Звязда», сапраўды не было дзе яблыку ўпасці. Калгаснікі, што ў такую гарачую для сельскіх жыхароў пару знайшлі ўсё ж час наведаць такое незвычайнае мерапрыемства, завіталі сюды яўна не для «галачкі». Твары жыхароў, заклапочаныя, усхваляваныя, часам засмучаныя гаварылі вельмі красамоўна: людзі прыйшлі за тлумачэннямі, расказаць пра самае набалелае, з надзеяй знайсці падтрымку і дапамогу.

Пенсіянерку Барташэвіч вельмі цікавіў і ў той жа час абураў такі момант: *«Чаму я, калгасніца, якая адпрацавала ўсё жыццё, атрымліваю вельмі маленькую пенсію? У той жа час людзі, якія і ў маладосці не «абцяжарвалі» сябе — забяспечаны сацыяльнай пенсіяй. І яна ўвесь час павышаецца?»* Адказ трымала *намеснік начальніка ўпраўлення пенсійнага забеспячэння Міністэрства сацыяльнай абароны насельніцтва Валянціна КАРАЛЁВА:*

— Сацыяльную пенсію ў асноўным атрымліваюць дзеці-інваліды ці інваліды з дзяцінства. Што датычыцца дармаедаў і лайдакоў, пра якіх вы гаворыце, то яны, як правіла, атрымліваюць працоўную пенсію за свой стаж. Ці пры няпоўным стажы, ці без заробка. Гэта значыць — мінімальную працоўную пенсію. Такія пенсіі павышаюцца толькі ў сувязі з ростам мінімальнай заработнай платы і ў сувязі з пераразлікамі ўсіх працоўных пенсій. Аднак калі працоўныя пенсіі павышаюцца, напрыклад, у ліпені гэтага года яны былі павышаны ў сярэднім на 18 працэнтаў, мінімальныя пенсіі былі павышаны ўсяго на 8 працэнтаў.

Павышэнне з верасня сацыяльных пенсій накіравана зусім не на павышэнне пенсій такім людзям, а дзецям-інвалідам.

Многіх хвалявала тое, што ўжо пэўны час у некаторых вёсках сельсавета «маўчаць» радыёкропкі. Відавочна, што са сваёй зарплатай і пенсіяй далёка не ўсе калгаснікі могуць дазволіць сабе купіць тэлевізар. Вось і атрымліваецца, што людзі поўнасцю адрэзаны ад знешняга свету: няма радыё — няма інфармацыі. А калі яшчэ ў вёсцы няма і тэлефона... на жаль, з такой сітуацыяй прыходзіцца сутыкацца даволі часта.

Як патлумачыла мясцовае кіраўніцтва, гэта пытанне выносілася на разгляд сельскага савета. Спадар Утрым — начальнік электрасувязі, паведаміў, што прычына такой сітуацыі з радыёкропкамі — састарэнне праводкі, слупоў. Сродкаў на іх замену няма. Адзінае выйсце з гэтага становішча мясцовае кіраўніцтва бачыць у набыцці насельніцтвам трохпраграмных прыёмнікаў. Тут сувязісты пайшлі насустрач жыхарам — такі прыёмнік можна ўзяць у крэдыт, пенсіянерам прадугледжаны пэўныя льготы. Многія прыёмнікі ўжо набылі.

Такое рашэнне праблемы наўрад ці задаволіла саміх вяскоўцаў, бо «трохпраграмнікі» каштуюць не танна. Як вядома, падчас сваіх выступленняў і прэзідэнт краіны, і міністр сувязі неаднаразова ўзнімалі пытанне аб важнасці работы раённых радыёвузлоў, сацыяльнай значымасці радыёінфармацыі. Калі гэту праблему ў сілу некаторых абставінаў (з-за той жа адсутнасці сродкаў) нельга вырашыць на мясцовым узроўні, «прыёмная «Звязды» вырашыла звярнуцца з лістом у Міністэрства сувязі. Пра далейшае развіццё сітуацыі газета будзе інфармаваць сваіх чытачоў.

Галоўнае пытанне, якое сёння хвалюе практычна ўсіх вяскоўцаў, дыспарытэт цэн. У калгасе «Кастрычнік» яго агучыў мясцовы вартаўнік, пенсіянер Іосіф Бальцэвіч: *«Здаю ў калгас малако па 4 тысячы рублёў за літр. А кілаграм камбікорму ў магазіне каштуе 7 тысяч 400 рублёў. Што ж адбываецца? Атрымліваецца, што парсючка больш выгадна малаком карміць? Ён, дарэчы, быў бы не супраць».* Адказаць Іосіфу Іванавічу было няпроста, ды ён, калі казаць шчыра, і не чакаў адказу. Рытарычнае пытанне атрымалася... Усе мы добра ведаем, што сёння далёка не ўсё ў парадку з цэнамі на сельгаспрадукцыю. Будзем спадзявацца, што робіцца сапраўды ўсё магчымае, каб нармалізаваць сітуацыю.

Летнія канікулы заканчваюцца. Хутка ў школу. Бацькам не трэба тлумачыць, у што абыходзіцца падрыхтаваць усё неабходнае для заняткаў хаця б на аднаго вучня ў доме. А калі ў сям'і некалькі дзяцей?

***«Ці будзе сёлета аказвацца матэрыяльная дапамога па падрыхтоўцы дзяцей да школы мнагадзетным сем'ям?»* — цікавіла Ганну Дарашкевіч.**

— Сёлета аднаразовая дапамога па падрыхтоўцы дзяцей да школы, якая была летась, хутчэй за ўсё выплачвацца не будзе, — тлумачыць **Валянціна Каралёва**. — На дзяржаўным узроўні падтрымку атрымаюць толькі дзеці-сіроты. Не выключана, што раёны, якім мясцовыя бюджэты дазваляюць зрабіць выплаты дапамог, пойдуць на гэта.

Пасля сустрэчы з калгаснікамі, пацікавіўся ў старшыні калгаса Пятра Сырамалота заробкам на вёсцы. Даярка іх калгаса ў сярэднім атрымлівае 2595 тысяч рублёў, жывёлавод — крыху больш за паўтара мільёна. Прыкладна столькі складае і заробак вадзіцеля. Спецыялісты атрымліваюць каля 3,5 мільёна рублёў, механізатар — 1 мільён 980 тысяч. Зарплату выплацілі пакуль толькі за май...

Сяргей ПРОТАС.
Ашмянскі раён.

НАДЗЁННАЕ

Усе флагі ў госці да нас

ЗДЗІЎЛЯЕМ СВЕТ

«Зялёненькі вінаград удаўся дзеўкам на пагляд...»
(З народнай песні).

«Кум куме дужа рад — павёў кумку ў вінаград»
(Прымаўка)

НАРОДНЫЯ песні, паданні, прымаўкі і прыказкі з далёкіх часоў данеслі да нас сцвярджэнні пра тое, што вінаград, які лічыцца паўднёвай культурай, беларусы вырошчвалі стагоддзі таму назад. Ды стаў ён амаль «забыты» на сельскіх сядзібах праз гады ліхалецця, войнаў і голаду — шмат што ў нашым жыцці было як ветрам знесенае... Аднак нешта ж захавалася, не ўсё прапала.

Ёсць куточак у Пінску, пра які нават не ўсе пінчане ведаюць. Гэта былая сядзіба Івана Іванавіча Шаўчука, вінаградара-самавучкі. Ужо 32 гады, як не стала гэтага незвычайнага чалавека, але справа яго, дзякаваць Богу, не памерла разам з ім.

На непрыдатнай глебе бацькавай сядзібы Іван Шаўчук заклаў вінаграднік у далёкія 30-я гады. Саджанцы выпісваў з Польшчы і Украіны, меў 100 сартоў вінаграду, апрабаваў ажно 150. Расказваюць, што застаўся ён адзінокі, не жаніўся, увесь аддаваўся любімаму занятку — летам шмат працаваў, а зімой ездзіў у Варшаву, каб адпачыць, сустрэцца з калегамі.

Яго першымі вучнямі і памочнікамі сталі мясцовыя сяляне, яны ж былі і першымі распаўсюджвальнікамі вінаграду ў родным краі.

У 1948 годзе спецыяльнай пастановай урада рэспублікі сядзіба была пашырана да 0,5 га і пераўтворана ў апорны пункт БелНДІ пладаводства. Шаўчук атрымаў 5 тысяч рублёў прэміі за поспехі ў новай для Беларусі справе і 20 тысяч для працягу яе. Згадзіцеся: гэта і дзіўна, і цікава, бо год быў нялёгкі, пасляваенны.

Пераняўшы эстафету ад настаўніка і свайго земляка, 15 гадоў тут адпрацаваў і прайшоў на практыцы ўсе «азы» гэтай навукі Рамуальд Лойка — цяпер вядомы вучоны ў галіне вінаградарства, аўтар многіх кніг і артыкулаў па вінаграду. Удзельнік міжнародных нарад і сімпозіумаў у Чэхіі, Венгрыі, Польшы, ЗША, ён у сваіх выступленнях нязменна прыцягваў увагу да набыткаў беларускіх вучоных.

Вынікам гэтых сувязей, а таксама значнасці навуковых даследаванняў, навукова абгрунтаванага забеспячэння насельніцтва раяніраванымі сартамі стала незвычайная падзея — чарговая міжнародная нарада «Цёплалюбівыя культуры ў паўночных раёнах садаводства» праводзіцца ў Беларусі і прымеркавана да 50-й гадавіны Пінскага апорнага пункта БелНДІ.

Удзельнічаць у нарадзе выказалі жаданне вучоныя, вядучыя спецыялісты ў сваёй галіне: з Расіі — дактары навук Іван Кастрыкін і Эла Калбасіна; з Украіны — дактары навук Павел Мароз і Павел Бадалаў; з Польшчы — доктар Ян Капытоўскі і доктар Цыбіш; з Амерыкі — вядучы спецыяліст па вінаграду са штата Мінесота Том Плочэр і вядомы спецыяліст-вінароб Роберт Паркер; прэзідэнт Клуба вінаградараў Латвіі Гвіда Добеліс і інш.

На нараду запрашаны са сваімі экспанатамі—узорамі вырашчаных сартоў — загадчык кафедры Віцебскага універсітэта Уладзімір Фядотаў, вінаградары-практыкі, папросту сказаць дачнікі-віцябчане Віктар Кухараў і Алег Асінскі, якія не толькі вырасцілі цудоўны вінаград ва ўмовах поўначы Беларусі, але і вынайшлі сваю тэхналогію вырошчвання.

Большасць рабочага часу нарады была прысвечана Пінску, дзе выпрабоўваецца ўжо больш за 250 сартоў. Апорным пунктам зараз загадвае Ганна Бут-Гусаім, навуковая калекцыя папаўняецца дзякуючы сувязям з іншымі краінамі.

Якія ж сарты найбольш цікавыя на погляд Ганны Уладзіміраўны? Вядома, Алёшанькін, бо ён ранні і мае вялікія гронкі (да 1000 г), прыгожыя светлазялёныя ягады; Касманаўт — ягады смачныя, салодкія; Паўночны ранні, Асобы, Багатырскі і інш.

Сюды, на Чарняхоўскага, 87 можна наведацца, атрымаць кансультацыю, набыць чаранкі. Тут ёсць сарты, якія не патрабуюць укрыцця на зіму — Фіялетавы, Жнівеньскі, гібрыд 8-24, гібрыд 8-17, Альфа, што сталі папулярнымі сярод пінскіх дачнікаў.

Наогул, было што паказаць гасцям. Дый віцябчане не падвялі. Прывезеныя ўзоры проста ўразілі і выглядам сваім і смакам: гэта Кадранка, Тамайскі з цёмнымі буйнымі ягадамі, Міраж — без костачак. А «Восторг» і «Брат Восторга» (назвы рускія) — адзін з бурштынавымі, а другі з чорнымі выдатнага смаку ягадамі, выклікалі ўсеагульнае захапленне. Калі мець такія сарты, не трэба нам ніякія прывазныя, з паўднёвых краін, дзе вінаграднікі за лета шмат разоў апрацоўваюцца ядамі.

Самы час — верасень — для пасадкі вінаграду на нашых сядзібах і дачах. Саджанцы і чаранкі можна набыць не толькі ў БелНДІ пладаводства (пас. Самахвалавічы Мінскага раёна, 223013), але і ў практыкаў-дачнікаў. Не навіна таксама набыць саджанцы арэха грэцкага і абрыкоса. Усё гэта ёсць у Беларусі, сведчаннем чаго і з'явілася цяперашняя нарада.

Зінаіда МАЛАШЭВІЧ.
Мінск — Пінск.

Адрасы для набыцця саджанцаў вінаграду:
Кухараў Віктар Паўлавіч. вул. Церашковай, д. 18, корп. 2, кв. 52.
тэл. (8-0212) 24-26-53
пас. Самахвалавічы
тэл. для даведак 90-12-18. (з 9.00 да 18.00)
грэцкага арэха: тэл. 90-16-19 (з 18 до 21.00)

Адным сказам

Дзяржаўны падатковы камітэт Беларусі і Дзяржаўная падатковая служба Расійскай Федэрацыі дамовіліся ажыццяўляць залік сум акцыза, якія належыць уплачваць у бюджэт Расійскай Федэрацыі або Рэспублікі Беларусь па падакцызных таварах, што паходзяць або перамяшчаюцца з тэрыторыі Рэспублікі Беларусь у Расійскую Федэрацыю або з тэрыторыі Расійскай Федэрацыі ў Рэспубліку Беларусь без мытнага афармлення, на суму акцыза, уплачанага ў краіне іх паходжання. Увядзенне ў дзеянне механізма заліку плануецца ажыццяўляць з 1 верасня.

СЁННЯ

Першая квадра — 30 жніўня.
З 13.14 — 9-ыя месяцавыя суткі.
З 18.56 Месяц — у сузор'і Стральца.

Сёння ўдзень па рэспубліцы чакаецца воблачнае з праясненнямі надвор'е. У паўночна-заходніх і цэнтральных раёнах кароткачасовыя дажджы. Вецер паўднёва-заходні ўмераны. Тэмпература паветра ў Гродне, Мінску і Віцебску — 14—16, у Брэсце і Магілёве — 15—17, у Гомелі — 16—18 градусаў вышэй нуля.

У наступныя двое сутак чакаецца воблачнае з праясненнямі надвор'е. Месцамі кароткачасовыя дажджы. Вецер заходні 5—10 м/сек., парывы да 14 м/сек. Тэмпература паветра ўначы — 6—11, удзень — плюс 14—19 градусаў.

НА КОНКУРС "ЗВЯЗДЫ" І САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ

Валера ГАПЕЕЎ

АДАРВАНЫ ГУЗІК

АПАВЯДАННЕ

Валеры Гапееву 35 гадоў, па спецыяльнасці ён радыётэхнік, жыве ў г. Івацэвічы і працуе ў рэдакцыі раённай газеты. Паводле ягоных слоў, апавяданне «Адарваны гузік» ён «насіў у сабе некалькі гадоў», а ў канцы ліста дадае: «верыцца, што яно вартае конкурсу». Мы згодны з аўтарам.
Андрэй ФЕДАРЭНКА.

У той год Радаўніца прыпала на 10 мая. Аўтобус наш узяў накірунак на Магілёўшчыну 9 мая апалове першай. Людзей было аж зашмат — чатыры выхадныя запар, ды яшчэ і Радаўніца.

Крануліся, доўга цягнуліся па Партызанскім праспекце з частымі прыпынкамі перад светлафорамі. Нарэшце за вокнамі пасвятлела і пацішэла — горад застаўся ззаду. Тады і прагучаў у салоне пераканана, з нейкай напышлівасцю старэчы, але досыць моцны голас:

— Вясна — самая цудоўная пара года. Як усё квітнее!

Голас належаў мажнай жанчыне гадоў сямідзесяці. Яна сядзела ў трэцім радзе, каля праходу. Шырока раскінулася ў крэсле, у дадатак шырыню яе плячэй і велічыню пляскатых ужо, але і цяпер вялікіх грудзей падкрэслівала чорная балоневая куртка паверх сіняга фрэнча, зашпіленая усяго на адзін гузік, спецыяльна дзеля гэтага прышыты. Куртка ледзьве сыходзілася ў адзіным месцы сваімі крысамі.

Кабета павярнула голаў адначасова да вакна і да сваёй суседкі, маладзенькай дзяўчыны гадоў семнаццаці. Дзяўчына разгублена глянула ў вакно, зычны голас кабеты зноў загучаў у салоне:

— Вось вам, маладым, расці і квітнець. А мы ўжо сваё аджылі.

Дзяўчыне трэба было нешта адказаць, яна разумела, што старая хоча завесці з ёй гутарку, але яе, відаць, бянтэжыў досыць моцны голас старой. Дзяўчына ўсё глядзела ў вакно, а старая таксама не адварочвалася. Нарэшце дзяўчына села прама, хутка раскрыла кнігу, якую дагэтуль трымала на каленях, уторпілася ў старонку.

— Не трэба ў аўтобусе чытаць. Дактары кажуць, што шкодна. Вочы псуеш.

Дзяўчына здрыганулася.

— Нічога, не зашкодзіць.

— А-а, то цяпер не зашкодзіць. І мне некалі нічога не шкодзіла.

— Ну, то я тады пасплю! — з нейкай радасцю, нібы ад знойдзенага выйсця, выгукнула дзяўчына, адкінулася на спінку крэсла і заплюшчыла вочы.

Да Лапічаў кабета сядзела далей моўчкі. На гэтым прыпынку суседка кабеты, дзяўчына, выйшла. Старая не садзілася да вакна, з цяжкасцю ўстала на тоўстыя кароткія ногі ў карычневых, простых панчохах, чакала сваю будучую суседку ці суседа.

Жанчына гадоў трыццаці з гадавалым хлопчыкам зайшла ў аўтобус, углядзелася ў яго напоўненае душнаватае нутро.

— Сюды, сюды сядайце! — паклікала старая. — Я хоць баба тоўстая, затое ціхая. А болей вам і сесці няма дзе.

Некалькі чалавек у аўтобусе заўсміхаліся. У цішыні праехалі хвілін дзесяць.

— Вясна — самая цудоўная пара года. Як хутка ўсё расквітнела! — голас старой, такі ж упэўнена-напышлівы, зноў прагучаў на ўвесь аўтобус.

Пакачаў галавой, перасмыкнуў вуснамі ў люстэрку вадзіцель. Недзе пачулася кароткае «Хі-хі», недзе ўздых «О, Божухна!» Маладзіца не звярнула ўвагі ні на голас старой, ні на гукі ў аўтобусе. Яе турбаваў хлопчык — ён імкнуўся стаць ножкамі на сядзенне, румзаў.

— Нельга, Максімка, пацярпі. Нам зусім мала ехаць. А там нас татка сустрэне...

— Далёка едзеце? — быццам чакала гэтых слоў маладзіцы старая, спытала хутка і па-ранейшаму гучна.

— Не, толькі да Бабруйска.

— А мне далёка... — працягнула кабета, але зноў не пачула да сябе пытання «Куды вам ехаць?»

У Доўску старая мітуслівa пачала падымацца, перапытала двойчы ў вадзіцеля: «А колькі стаім?» і цяжка выйшла з аўтобуса, які прыпыніўся каля вакзала, не заходзячы на перон прыбыцця. Накіравалася ў бок вакзала.

...Усе ўжо былі на месцы. У пяцідзесяці кроках, па зацэментаванай пляцоўцы ішла да аўтобуса старая. У гэты момант вадзіцель завёў рухавік. Мякка крануліся аўтаматычныя дзверы, паехалі, закрываючы ўваход.

Роспач, страх, разгубленасць адбіліся на твары старой, і той стаў мярцвяна-шэрым. Яна сілілася крыкнуць, але толькі бязгучна раскрывала рот, бо ўся сіла яе была скіравана на тое, каб як мага хутчэй пераступляць тоўстыя, няўклюдныя ногі.

Як цяжка даваліся ёй гэтыя, для яе хуткія, крокі! Гармонікам сабралася на назе панчоха, з кожным крокам гэты гармонік рос ушыркі і ў вышыню.

Ніхто ў аўтобусе не глядзеў у вакно.

Хоць старую бачылі ўсе. Аб гэтым гаварыла зацятая, змоўніцкая цішыня салона. Аўтобус ціхенька крануўся.

І старэчы крык урэшце вырваўся з заціснутых у цесную балонню курткі грудзей. Старая была ўжо побач.

Вадзіцель пераможна ўсміхнуўся, спыніў аўтобус. Пачалі адчыняцца дзверы.

Зацэментаваная пляцоўка заканчвалася даволі высокай прыступкай. Старая нагнулася, ухапілася рукамі за край пляцоўкі, пасунула на зямлю адну нагу, потым другую, у з'ехаўшай цалкам панчосе. Хваравіта-белая скура неверагодна тоўстай нагі была ў беспарадку аблытана тоўстымі, бы шнур для бялізны, ліловымі венамі.

Старая павярнулася тварам да дзвярэй, што ўжо зачыніліся. І ў гэты момант пстрыкнуў, адляцеў некуды ўбок шэры гузік з чорнай курткі. Вольна раскінуліся распутанымі крыламі крысы.

Успалых яркіх фарбаў святла на грудзях старой заўважылі ўсе. Яго немагчыма было не заўважыць, як бліц лямпы-ўспышкі фатографа.

...Застылай, набрыняла-барвовай пяцікутнай кропляй крыві адсвечваў на правым крысе сіняга фрэнча старой ордэн Чырвонага Сцяга, высакародна паблісквалі вострымі гранямі ордэн Айчыннай вайны, заззялі над промнямі сонца залатыя і срэбныя кружкі медалёў.

Вуркнуў здзіўлена і заглох, нібы падавіўся сваім вуркатаннем, рухавік аўтобуса. У нацятай цішыні старая пачала падымацца па прыступках у аўтобус. Ад гэтага яе руху нагі здрыгануліся рады медалёў на левым крысе фрэнча. Іх ціхі, тонкі звон быццам абудзіў застыўшы салон аўтобуса.

Сарваліся са свайго месца напарнік вадзіцеля і мужчына на пярэднім сядзенні, кінуліся да старой, падалі рукі, каб дапамагчы падняцца ў салон. Схапілася з месца настаўніца, на нейкіх, толькі ёй вядомых правах, прабілася наперад і перахапіла старую з мужчынскіх рук, вяла да крэсла.

— Ой гузік, дзетачкі, гузік адарваўся... — праз уздыхі-усхліпы казала старая, хапаючы адной рукой чорныя крысы курткі, каб закрыць, схаваць ад позіркаў пасажыраў свой сіні фрэнч у медалях і ордэнах.

— Дробязь, цёпла ж зусім, — угаворвала яе настаўніца. — Вам гэтая куртка дыхаць не дае, знялі б вы яе зусім...

— Не, не дзетачкі. Няёмка перад людзьмі мне. Знайсці гузік трэба, я прышыю яго...

Пагойдваліся, ціха пазваньваючы, медалі. Іх срэбны звон як быццам мякка ушчуваў пасажыраў, запрашаў успомніць...

Настаўніца пасадзіла старую, павярнулася да вадзіцеля:

— Пачакайце, гузік трэба пашукаць!

— Пачакаем! — нават з радасцю згадзіўся той.

Шукаць гузік разам з настаўніцай таропка падняліся яшчэ некалькі чалавек. Угледаліся ў зямлю, заглядвалі пад аўтобус. Нічога не знаходзілі.

— Мо пад аўтобус закаціўся, — услых падумаў нехта ў салоне.

Вадзіцель як па камандзе завёў рухавік, крыху падаў аўтобус назад.

Хвіліны праз тры пошукаў старая ўзнялася з месца.

— Не трэба, дзетачкі, не шукайце, ліха на яго. Я вось шпількай сцягну. Што з-за мяне аўтобус трымаць...

Ізноў цішыня стаяла ў аўтобусе, уважлівая і паважлівая. І ў гэтай цішыні гучаў стары, на слязах настоены голас:

— То ж пamру я праз год, адчуваю. А як вёску нашу ссялілі ад радыяцыі, мяне дачка ў Мінск забрала. То я ўжо тры гады на магіле мужа не была, да таткі з мамкай яечка на магілу не клала... З ваенкамата прыйшлі, кажуць, вельмі просім вас прыйсці сёння на плошчу. Угаварыла дачка, і медалі гэтыя надзець прымусілі. Ты іх, кажа, кроўна заслужыла, чаго іх саромецца... Напужалася я вельмі, дзетачкі, як аўтобус крануўся. Я ж адна паехала, дарогі добра не ведаю, паўвека ў сваёй вёсцы прасядзела, нідзе не была. Ногі, халера іх, як у багне ў блакаду трое сутак прасядзела, пухнуць пачалі. Бы калоды парабіліся, хадзіць надта ж цяжка. А некалі, ого, мяшок з узрыўчаткай на плечы ды ўсю ноч праз лес, праз балота. Эх, маладая была... Радаўніца заўтра, думала, яшчэ хто да маёй вёскі ехаць будзе, яно разам неяк весялей. А вось адна атрымалася, не ўмею ў людзей спытаць. Рабіць умею, а бяседаваць так і не навучылася.

— А вы ў якую вёску едзеце, на якія вам могілкі трэба? — прагучала пытанне аднекуль з глыбіні салона.

Старая павярнулася з цяжкасцю на голас, адшукала позіркам задаўшага пытанне хлопца гадоў васемнаццаці.

— На краснапольскія, унучак.

— То і нам на краснапольскія трэба, — адазвалася жанчына ў другім крэсле. — Вы ў якой вёсцы жылі?

...Я не стаў выходзіць у Завідаўцы, папрасіў, каб мяне падкінулі яшчэ далей, да Новых Журавічаў. Калі я выйшаў, і аўтобус, чмыхнуўшы салярачным смуродам, паехаў далей, у мяне ўзнікла пачуццё, што я нешта забыў у салоне. Вельмі важнае забыў...

Праз два дні, падыходзячы да аўтавакзала ў Доўску, я прыпыніўся на тым самым месцы, дзе шукалі адарваны гузік. Прыпыніўся, каб прыпаліць цыгарэту, а сам тым часам вачамі абмацваў крок за крокам гэтае месца...

Мне тады і цяпер здаецца вельмі важным і неабходным знайсці той гузік. Мо вы будзеце калі ў Доўску, то там, перад пляцоўкай, якая вядзе да галоўных уваходных (зачыненых заўсёды) дзвярэй аўтавакзала, часам прыпыняюцца міжгароднія аўтобусы, не заходзячы на перон. Мо пашанцуе вам. Гузік жа вялікі, шэры, з дзвюма дзірачкамі...

ХРОНІКА АПОШНІХ ПАДЗЕЙ

- **Згодна з рашэннем Савета Дзярждумы**, пытанне аб кандыдатуры Віктара Чарнамырдзіна на пасаду прэм'ер-міністра будзе разгледжана на пленарным пасяджэнні ніжняй палаты 31 жніўня. Як паведаміў спікер Дзярждумы Селязнёў, шэраг думскіх фракцый настойвае на пераразмеркаванні паўнамоцтваў паміж прэзідэнтам, парламентам і ўрадам у якасці ўмовы зацвярджэння Віктара Чарнамырдзіна на пасаду кіраўніка кабінета.
- **5 расійскіх банкаў** сфарміравалі ўчора яшчэ адну буйную банкаўскую групу, якую ўзначаліў Нацыянальны рэзервовы банк. У яго ўвайшлі таксама «Инкомбанк», «Автобанк», «Межкомбанк» і «Альфабанк». Старшынёй савета паўнамоцных прадстаўнікоў групы абраны старшыня праўлення НРБ Аляксандр Лебедзеў. Раней аб зліцці паведамілі «ОНЭКСИМбанк», «Мостбанк» і банк «Менатеп».
- **У Нью-Йорк з Кеніі дастаўлены падазраваемы** ў арганізацыі выбуху ля амерыканскага пасольства ў Найробі грамадзянін Йемена Салех Бен Рашыд. Дырэктар ФБР Фры, выступаючы на прэс-канферэнцыі ў Вашынгтоне, паведаміў, што Бен Рашыду прад'яўлена абвінавачанне ў арганізацыі 7 жніўня тэрарыстычнага акта, у выніку якога загінулі больш за 250 чалавек і каля 5 тысяч атрымалі раненні.
- **МЗС Таджыкістана заклікала ўлады Узбекістана** затрымаць і выдаць таджыкскім праваахоўным органам групу тэрарыстаў, якія забілі ўчора мэра горада Турсунзадэ Хайрулаева і чацвярых супрацоўнікаў яго апарата. Паводле даных таджыкскага боку, група ўзброеных людзей, якія ўчынілі напад на мэрыю, з боем прарвалася праз мяжу на тэрыторыю Узбекістана. МЗС Узбекістана катэгарычна абвергла сцвярджэнні, што забойцы мэра знаходзяцца на ўзбекскай тэрыторыі.
- **Жанчыны аддаюць перавагу** мужчынам з сумленнымі і адкрытымі тварамі, нават калі яны не выглядаюць валявымі і рашучымі. Так мяркуюць псіхолагі з шатландскага універсітэта ў Сент-Эндрусе, які ўзначальвае Дэвід Перэт. Яны паказвалі рэспандэнтам з Шатландыі і Японіі камп'ютэрныя выявы чалавечых твараў, якія выклікалі асацыяцыі з пэўнымі асаблівасцямі характару. Эксперымент паказаў, што і мужчынам, і жанчынам падабаюцца мяккія рысы твару. Жанчыны не толькі адчуваюць большы давер да мужчыны з такой знешнасцю, але нават лічаць, што ён можа стаць добрым бацькам. Насупраць, «звышмужнае» аблічча часцей за ўсё асацыіруецца з халоднасцю і ненадзейнасцю. Вынікі гэтага даследавання апублікаваны ў часопісе «Нейчур».

Паводле паведамленняў інфармацыйных агенцтваў.

На прызбе ў Алены

Так усё і было

Уладзімір СОЙКА,
ст. Навасады, Барысаўскі раён:

«Удалая» замена

Мне прыйшлося пачуць пра адзін выпадак.

Едзе ў аўтобусе адна бабуля, седзячы на першым сядзенні, трымае на каленях вялікую каробку з-пад торта, перавязаную блакітнай стужкай, і дрэмле.

На чарговым прыпынку заходзяць у аўтобус вясёлыя хлопцы ў белых кашулях і пры гальштуках, у руках у кожнага па букецікy кветак, а ў аднаго — маленькі торцік. Відаць, едуць у госці. Яны з жартам і са смехам перасоўваюцца да пярэдніх дзвярэй, і каля бабулі раптам замаўкаюць. Іх увагу прыцягнуў бабулін торт...

Яны пераглянуліся. Аўтобус падкаціў да прыпынку, дзверы адчыніліся. Хлопец, які трымаў торцік, раптам выхапіў у бабулі торт, а ёй кінуў свой торцік і выскачыў з аўтобуса. За ім паспяшаліся і астатнія, штурхаючыся і хіхікаючы. Дзверы зачыніліся, і аўтобус крануўся з месца.

Тут толькі бабуля і схамянулася. Паглядзела на калені і, убачыўшы, што каробка не тая, загаласіла:

— Ды што ж гэта?.. Божухна!.. Дзе мой Васілёк?.. Як жа я цяпер пахаваю майго міленькага і любага коціка!..

Лідзія ФАРБОТКА,
в. Пруды, Стаўбцоўскі раён:

Цуд

Жылі калісьці цётка Ганна і дзядзька Лявон. Далёкая радня маім бацькам. Бедна жылі, толькі той быў заробак, што цётка ўмела шыць. Усе насілі да яе і добра плацілі. Пакрыху сабрала грошы і схавала іх за абразік (іконку). Якраз паклеілі хату, рыхтаваліся да Вялікадня. А яе Лявон любіў кульнуць чарку, ды не было за што. Падпільнаваў ён, дзе Ганна хавае грошы. Пайшла яна даглядаць гаспадарку, а ён падставіў услончык, адвярнуў іконку і забраў грошы. Як пачуў, што жонка ідзе ў хату, саскочыў з лаўкі і пайшоў хуценька насіць дровы.

Вечарам запалілі газнічку, што стаяла на пяколку печы, павячэралі. Ганна пайшла да кута, каб падзякаваць Богу за вячэру. Глядзь, а іконка перавернутая! Кінулася ў плач, падняла лямант і пабегла да суседак, маўляў, бабачкі, будзе вялікая бяда. Ікона перавярнулася — гэта не да дабра. Назад адвярнуць яе ўсе баяліся. Так яна і правісела аж да Сёмухі. Ганна набрала ў галаву, стала хварэць. На грошы зусім забылася. Навіна ляцела ад вёскі да вёскі...

Не вытрымаў Лявон жончынага гора і прызнаўся, што грошы даўно прапіў. Сам палез і адвярнуў абразік назад.

Доўга ўсе людзі смяяліся з такога «цуда».

Як жывецца — так пяецца

Станіслаў ШУШЭБІЧ,
в. Мушана, Полацкі раён:

Беларусі тым шанцуе,
Што Нацбанк «зайцоў»
друкуе.
Каб не гэтыя «зайцы»,
Нам даўно б былі канцы.

Мікола ЕРМАЛОВІЧ,
в. Гоцк, Салігорскі раён:

Зойдзеш ў краму —
калі ласка:
Каўбасу купляй, сырок..
Не для нас тая каўбаска,
Калі хлябы кашалёк.

Мікола КУТАС,
в. Ілья, Вілейскі раён:

Некаторыя прамоўцы
Падбіраць умеюць слоўцы.
Ад адной такой прамовы
Ужо і сыты, і здаровы.

Сцяпан КУХАРЧУК,
Івацэвічы:

Сельскі хлопец па любові
Хоча ажаніцца.
А палюбіць ён пры ўмове,
Што яна — ў сталіцы.

Мікола КАМАРОЎ,
Мінск:

Вось параіў мне кумок
На дыету сесці.
Села — трасцу яму ў бок! —
Ў дзверы не ўлезці.

Юрась МУРАЖЫНЕЦ,
Мінск:

Пакахала я Валодзю
На сваю, відаць, бяду:
Ён шануе і лагодзіць
Не мяне, а бараду...

Так ужо атрымалася, што, развітаўшыся з вамі ў студзені словамі «да хуткай сустрэчы», я гавару вам сваё традыцыйнае «вітаю вас, шаноўныя!» ужо на змярканні лета. Нічога не палішаш: бываюць у жыцці і не такія неспадзяванкі.

Адзінае, што ўсцешвае і што надало натхнення і рашучасці аднавіць нашыя сустрэчы, — ваша ўвага. Вашы лісты і тэлефанаванні, шаноўныя чытачы, увесь час сведчылі, што вы не забыліся «Прызбу», рубрыку, дзе кожны з вас можа адчуць сябе паўнапраўным аўтарам нашай з вамі «Звязды».

Але — до ўспамінаў аб былым! Мы зноўку разам: «Прызба», дзякуй Богу, яшчэ не развалілася, гаспадыня сваю гасціннасць ні на каго іншага не растраціла. Таму ласкава запрашаю!

Хачу толькі нагадаць асноўныя рубрыкі нашай старонкі, акрамя тых, што прачытаеце сёння.

«ХТО НА ШТО ЗДАТНЫ» — самая універсальная намінацыя. У яе вы можаце дасылаць усё: пачынаючы ад уласнага рэцэпта якой-небудзь вельмі смачнай стравы да нотнага запісу песні, вядома ж, уласнага сачынення.

«ГАРАДСКІ РАМАНС». Цікавыя гісторыі ў прозе ці ў вершах, якія маглі адбыцца толькі ў горадзе, мы змяшчаем пад гэтай рубрыкай.

«СКАЗАЎ, ЯК ЗВЯЗАЎ». Вы пачулі ад бабулі ці ад суседа трапныя слова ці параўнанне? Тэрмінова запішыце яго і дашліце для гэтай намінацыі.

«А Ў НАС СЯГОННЯ ФЭСТ».

Магчыма, у вашай мясцовасці цікава, адметна адзначаецца якое-небудзь, хай сабе і традыцыйнае, агульнавядомае свята? Пазнаёмце з ім астатніх чытачоў «Звязды».

Нагадваю, што я па-ранейшаму буду вельмі рада разам з творамі чытаць у вашых лістах пра жыццё вашага горада ці вёскі, пра цікавых людзей, што жывуць побач з вамі, пра вас саміх. І тады — хто ведае? — магчыма, мая наступная камандзіроўка будзе выпісана іменна ў вашы мясціны.

А яшчэ ў мяне прапанова: давайце час ад часу рабіць тэматычную «Прызбу». Гэта як на сапраўднай прызбе бывае: як зойдзе гаворка пра нешта адно, дык і абмяркоўваюць гэту тэму аж пакуль не разыходзіцца. А тэм у нас, на якія можна знайсці і бываліцы, і вершы, і прыпеўкі, нямала. Вось, скажам, адна з самых надзённых — п'янства. Што ні кажы, а да грамадскай думкі прыслухоўваюцца ўсе, нават аматары выпіць. А мы ж на «Прызбе» — ужо грамада... Дык што — паспрабуем?

Я чакаю таксама вашых ідэй, шаноўныя. Магчыма, вы прапануеце нейкую новую намінацыю ці тэму, падмацаваную, вядома ж, уласнымі творамі. Абяцаю: усе вашы прапановы будуць уважліва разгледжаны.

Свае лісты дасылайце на адрас рэдакцыі з паметкай «На прызбу».

З нецярпеннем чакаю вашых допісаў.

Алена ЛЯЎКОВІЧ.

Каля майго церама

Канстанцін ПРЫЁМКА,
Нясвіж:

Лектар

У нашай вёсцы Альхоўцы амаль кожны мае сваю мянушку. Раскажу пра Апанаса Сікору. Усе яго клічуць Лектарам. Такі ўжо палітык, такі знаўца, што пашукаць — не знойдзеш. Жонцы сваёй Матруне штодня даводзіць: «Хіба мы жывём, як людзі? Вунь у Амэрыцы хвермеры ходзяць пад гальштукам, у капелюшах. І жонкі не гнуцца ля печы, а нейкія там «токі-хвалі» выстрэльваюць гарачыя сасіскі і піражкі розныя». Матруна, зацюканая працай, схапіла аднойчы чапялу ды агрэла па баках свайго Лектара. Дык ён тут жа выняў нейкую кніжачку, дзе законы запісаны, і стаў на дыбкі. Кажа, што за фізічную расправу над асобай ён мог завесці Матруну ў міліцыю, але шкада дзяцей (у іх трое школьнікаў), і не будзе каму бульбу варыць.

Хлебам не кармі, але дай Апанасу выступіць на кожным сходзе. Крытыкуе ўсіх па парадку. Старшыню за тое, што няма ў бухгалтэрыі камп'ютэраў. Эканамісту дастаецца на арэхі больш за ўсіх. Чаму згніла салома леташняя і за гэта нікто не панёс адказнасці. Чаму Апанасу мала налічылі грошай за падвоз сіласу на ферму. Так, ён зрабіў два рэйсы, потым гулялі ў карты, але ж зарплату будзь добры аддай за поўны рабочы дзень. Вунь загадчык фермы лынды б'е, а капейчыну добрую зарабляе. У нас, кажа Апанас, дэмакратыя. Трэба, каб усім было пароўну з грамадскага катла сёрбаць.

Пацеха дый годзе з гэтага Лектара. Абібок з абібокаў. Не можа плот ля хаты зрабіць, дзверы ў хлявушку на вяроўчыне матляюцца. Але вучыць усіх, вучыць...

Перапевы

Віталь ЛАПІЦКІ
(г. Бабруйск):

Споведзь пенсіянера

Я адплацію народу,
Чым моц мая магла...
(Я. Купала верш «За ўсё...»)

Я пан у роднай хаце,
Хаця бядак пры гэтым,
Мае гады — багацце,
Як сказана паэтам.

Звыш сорак год — на працы,
Заўсёды з цяжкай ношай,
Я не прыдбаў палацы
І не збіраў я грошай.

Адзенне і абутак
Яшчэ з гадоў застою,
Дзяліць — на трыццаць сутак,
Я зведаў, што такое.

Хваробы навісаюць
На пенсію — жыць цяжка
А цэны так «кусаюць»,
Што трэба... перавязка...

Пад гэтым мірным небам, —
Усё што сёння маю:
За малаком і хлебам
Іду я і кульгаю.

Музыкі бываюць рознымі — хто на жалейцы каля сцішанага статку грае, а хто на вёлеў шыкоўнай зале з аксамітнымі ложамі...

Віктар Кульпін, у гэтым сэнсе, майстра надзвычайны. Яму добра вядомы і мелодыка народных спеваў, і ўважлівасць вялікіх аўдыторый, і карпатлівая праца з інструментамі, прыладамі прызнаных спецыялістаў гарбароў, чырванадрэўшчыкаў.

Віктар захапляецца вырабам старажытных музычных інструментаў, на якіх сёння граюць многія вядомыя беларускія выканаўцы. Да ўсіх тонкасцяў гэтай справы ён дайшоў сам, а што датычыць яго асноўнай прафесіі і адукацыі, пацверджанай нават ступенню кандыдата навук, — то гэта справе не замінае. Наадварот — старажытны занятак музычных майстроў Віктар асэнсаваў з пазіцыі гісторыка і філосафа.

Яўген ПЯСЕЦКІ.

Ад усёй душы віншуем любімых і дарагіх ШЫШ Валянціну Іванаўну і Васіля Мікалаевіча з нагоды 25-годдзя іх сумеснага жыцця. Жадаем моцнага здароўя, шчасця і дабрабыту. Дзякуй вам за любоў, ласку і пяшчоту.

Сын, дачка, зяць і ўнучак Паўлік.

Гумарэска

Свае рублі не мулаюць

МОНЦІКІ ВЯЧЭРАЛІ. Елі бульбу з салам ды запівалі кіслым малаком. Тут і грукнулі ў дзверы. Хаця яшчэ не было і дзевяці, але старыя зачынілі дзверы на зашчапку. Гаспадыня выйшла ў сенцы.

— Хто там?

— Свае, гэта я, — пачуўся голас сястры. Яна прайшла на кухню і заклапочана спытала:

— Вы грошы на даляры не думаеце мяняць?

Гаспадыня паглядзела на гаспадара.

— Юзік, ты што думаеш?

— А што мне думаць, — адказаў стары, аблупліваючы бульбіну, — пра ўсё думаеш ты!

— Прападуць гэтыя рублі. Во Паўлік кажа, што ўжо за даляр за 60 тысяч даюць, — паведаміла сястра.

Грошы ў Монцікаў былі. Адну карову прадалі, а ад другой малако прадавалі ды і адну пенсію адкладвалі. Рублі абмяняць яны даўно хацелі, але як гэта зрабіць, не ведалі. Папрасіць сына — прап'е, а дачка — прысвоіць.

— Юзік, што будзем рабіць?

— А што рабіць, калі ты ўсё робіш, — сказаў гаспадар, старанна жуючы і зрэдку паляпваючы зубным пратэзам. — Трэба браць.

— Ну, то Паўлік прыняссе, — сказала сястра і падалася за дзверы, а праз некалькі хвілін у хату ўскочыў сын сястры. Павітаўся з дзядзькам за руку і адразу ж па-дзелавому.

— Вам колькі баксаў?

Убачыўшы, што цётка ўтаропілася ў яго, удакладніў: — Ну, долараў.

— Юзік, колькі браць будзем?

— На хлеб пакінь, каб было... — стары ўстаў і, не гледзячы на абразы, дробненька перахрысціўся.

Старая пайшла з кухні да сваёй пасцелі. Там, на матрацы, і былі раскладзены мільёны Монцікаў. Прыкрыўшы коўдрай, гаспадыня спала на іх. Акуратненька склаўшы грошы ў хустку, жанчына прынесла іх на кухню.

Пляменнік даволі бесцырымонна высыпаў іх на стол, побач з лушпінамі, і пачаў складваць у стос.

— І дзе ты, цёця, гэтых пяцёрак набрала? — гаварыў Павел, адкладваючы пачкі з пяцітысячных купюрамі ўбок.

— Што давалі, то і брала, — уздыхнула цётка. Ей не спадабалася, як пляменнік нядбайна перакідвае іх мільёны, якія яна старанна пералічыла і перавязала вяровачкамі.

Павел дастаў калькулятар і пачаў націскаць кнопачкі.

— Цёця, усё без падману, як для сваякоў, — сказаў пляменнік і паказаў старой калькулятар. — За дзвесце долараў... дванаццаць мільёнаў дзвесце тысяч. Факт.

Старая давярала не так пляменніку, як яго машынцы.

— Каб, Паўлічак, ужо без фальшы, а то старых хто не падманвае, — папрасіла жанчына, беручы дзве зялёныя купюры.

— Цёця, крыўдзіш!

Гаспадыня з жалем глядзела, як пляменнік распіхвае пачкі грошай па кішэнях.

Калі Павел пайшоў, старыя пачалі разглядаць долары, і яны вельмі расчаравалі старых.

— Не дужа каб... — зазначыў гаспадар, пакруціўшы ў руках долары.

— Нашы больш хароушыя, — пацвердзіла гаспадыня і зацiснула баксы ў кулак.

Старая лягла ў пасцель і адчула, што асірацела. Раней яна магла абмацаць кожны мільёнчык. Ды што абмацаць! Усім сваім целам яна адчувала іх. І пачкі рублёў за гэтыя месяцы ўжо ўляжаліся і не мулялі з-пад коўдры. Пад клубамі ляжалі глыбей, а пад паясніцай вышэй. А тут пасцель, як неўзараны агарод — пустая і халодная.

— Юзічак, калі гэтыя долары такія добрыя, то чаму ён сабе не пакінуў? — сказала гаспадыня, пазіраючы ў светлую пляму акна.

Пасцель за печкай маўчала. Муж спаў альбо не хацеў размаўляць.

— І дзе іх пакласці, — працягвала кабета, сціскаючы долары ў кулаку. — Схаваеш куды, то і не знойдзеш... і хлеба за іх, відаць, не купіш... Соня не прадасць.

Усю ноч старая не заплюшчыла вачэй, а калі праспявалі пеўні, выйшла на ганак. Неба ўжо святлілася, а ў двары насупраць цямнела машына Паўла, і гэта вельмі ўзрадавала жанчыну. Яна вярнулася ў хату. Стары ўжо чухаўся ў пасцелі.

— Юзік, мо забяром назад... — спытала жонка, — спакайней будзе, як ты думаеш?

— Думаеш ты, рабі што хочаш.

Жанчына, як толькі ўбачыла, што на дварэ сястры заварушыліся, кінулася туды.

— Гэля, мы ўчора забыліся, што Валька збіраецца купіць тэлевізар... трэба памагчы...

Сонны Павел стаяў у трусах і моўчкі кідаў пачкі грошай на стол, а старая прасіла:

— Паўлічак, аддай нам перавязаныя, нам чужых не трэба. Свае не муляюць...

Сымон СВІСТУНОВІЧ.

ЛЕТНІ НАРОДНЫ КАЛЯНДАР

ЖНІВЕНЬ

29/16. *Ян.* «Ян па лета прыйшоў, а ўжо восень знайшоў». **Трэці Спас (Малы Спас, Хлебны Спас, Арэхавы Спас)** — адно са святаў хлеба.

Шмат дзе спраўлялі дажынкі — свята канца жніва. Упрыгожвалі стужкамі і кветкамі «бараду». Ахвяравалі хлеб і соль духу нівы, відаць, Воласу, казлападобнай істоце. «Воласаву бародку» жнеі неслі гаспадару і ставілі ў кут. Зерне і каласкі ўжывалі на працягу ўсяго года ў розных магічных абрадах. На Палессі, напрыклад, «выліваілі Волас» — пры дапамозе каласкоў вады і замовы: «Волас, Волас, выйдзі на чысты колас...» перасцерагалі ад зубнога болю.

Канец жніва і змена надвор'я адлюстраваны ў прыказках: «Трэці спас хлеба прыпас»; «Па трэцім спасе трымай рукавіцы ў запасе» і інш.

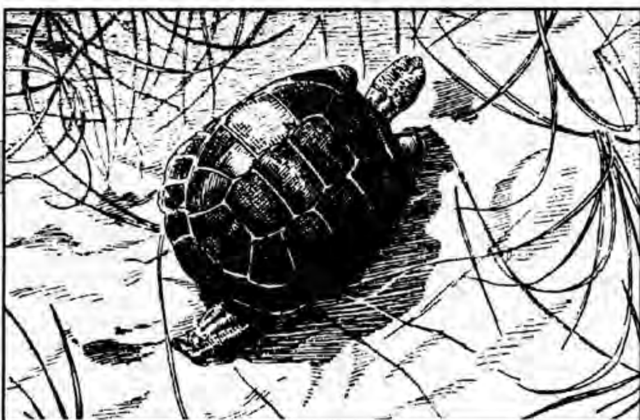
Царква адзначае дзень памяці перанясення з Эдэсы ў Канстанцінопаль Нерукатворнага Абраза (Убрус) Госпада Ісуса Хрыста (944 г.).

31/18. *Флор і Лаўр* (Храл і Ягор'е) — «конскае свята», свята пастухоў. Даглядалі жывёлу. У некаторых раёнах пяклі аладкі, якія называлі «капытамі». «На Храла і Ягор'я ня ткуць і ня пашуць», — гаварылі беларусы на Смаленшчыне.

Хрысціянскі народ не толькі змяняў на свой манер імёны пакутнікаў Флора і Лаўра, якія жылі ў II стагоддзі ў Візантыі, затым у Ілірыі (Югаславіі), а і лічыць братоў-каменасёцаў апякунамі коней.

Арабінавая дзень і ноч (Варавіты дзень) — пара, калі бывае «сухая» навальніца або буран цэлую ноч (дзень). У гэты час нічога не рабілі і чакалі з трывогай грому, маланкі і дажджу, засцерагаліся ад няшчасця. Як ужо згадвалася, «рабінаву ноч» яшчэ звязвалі са Спасаўкай або з нейкім днём ад Барысава да Прачыстай, ці ад Першай да другой Прачыстай.

Алесь ЛОЗКА.

Усё пра ўсё

Як перамагчы стрэс

Спецыялісты сцвярджаюць, што для кіравання стрэсам неабходны штодзённы кантроль і выбар эфектыўных спосабаў барацьбы з ім.

1. Раскажыце ўсё блізкаму чалавеку. Калі нам зусім дрэнна, мы ідзём да маці, сяброў ці проста блізкага чалавека і жалімся, раскрываем душу, вызваляемся такім чынам ад негатыўных эмоцый. Разважаючы ўголас, выстройваючы ў лагічны ланцужок падзеі, прыслухоўваючыся да чужой думкі, мы пачынаем разумець прычыны таго, што адбылося і нават можам прыняць лёсаноснае рашэнне.

2. Знайдзіце спакой. Пакладзіце руку на сэрца і прыслухайцеся, як яно рытмічна б'ецца. Зараз, калі вы чуеце яго біццё, вымаўляйце ўголас фразы, у якіх ёсць слова «спакой». Можна змяняць іх, кожны раз прыдумваючы новыя, але лепш скласці блок з некалькіх словазлучэнняў і пры неабходнасці паўтараць яго цалкам. Напрыклад: «Я ў спакоі. Спакой ува мне. Спакой вакол мяне. Увесь свет у спакоі. Спакой у маім целе. Спакой у маім сэрцы».

Выкарыстоўваючы гэты метад некалькі разоў, вельмі хутка будзеце ўмець кіраваць сваімі эмоцыямі.

3. Пасадзіце на калені кошку, сабаку, хамячка ці марскую свінку — свайго чатырохногага любімца. І пагаварыце з ім — вы адчуеце палёгку. А паколькі жывёлы маюць здольнасці не толькі цудоўна слухаць, але і маўчаць, вам не прыйдзецца турбавацца, што пра вашу аповесць даведаецца хтосьці трэці.

4. Зрабіце сабе падарунак. Дрэнны настрой без прычыны на тое бывае ў кожнага з нас. Вельмі просты, але надзіва эфектыўны спосаб палепшыць яго — зрабіць сабе падарунак. Неабавязкова дарагі ці патрэбны, які спадабаецца і прынясе радасць.

5. Крыкніце моцна «ха!» Калі трэба імгненна вызваліцца ад злосці, раздражнення, пастаўце ногі на шырыню плеч, падыміце рукі ўверх, зрабіце глыбокі ўдых. Пры гэтым уявіце, што лёгкія напаўняюцца не паветрам, а тымі адмоўнымі эмоцыямі, што назбіраліся ў вас. Увабраўшы ў сябе ўсю гэтую «нечысць», рэзка нахініцеся ўперад, махніце рукамі, як пры сячэнні дроў, і зрабіце рэзкі моцны выдых з гукам «ха». Паўтарыце гэта практыкаванне яшчэ раз, калі адчуеце, што засталося яшчэ нешта не выплюхнутае.

6. Арганізуйце свята. Засцяліце стол прыгожым абрусам. Пастаўце самы лепшы посуд, уключыце музыку, прыгатуйце любімую страву. Апраніце самае лепшае адзенне, прычашыцеся, зрабіце макіяж — вы цудоўна выглядаеце. Гэта свята для вас. І памятайце — ваш настрой залежыць толькі ад вас.

ПОЛІЎКА АД РАКА

Многія японцы моцна захапляюцца супамі з агародніны, паверыўшы, што гэта надзейны сродак ад гіпертаніі, некаторых відаў алергіі, дыябету і нават рака. Рэцэпт, які прапануюць мясцовыя навуковыя свяцілы, вельмі просты: 5-6 відаў агародніны — шпінат, маркоўнік і абавязкова рэдзька — варыць у звычайнай вадзе 15—20 хвілін. Менавіта за гэты час, згодна з японскай тэорыяй, разбураецца абалонка клетак агародніны, якая не дазваляе карысным для здароўя рэчывам пранікаць у наш арганізм.

МУЖЧЫНЫ, ВІДАЦЬ, ВАМПІРАЦЬ

Інакш як яшчэ растлумачыць сенсацыйныя вынікі даследавання шведскіх вучоных?! Аказваецца, жанчыны, якія працуюць у мужчынскіх калектывах, часцей хварэюць, чым астатнія прадстаўніцы слабага полу.

По матэрыялах друку склала Вікторыя КЛЯНОВІК.

ПАД БРАНЁЮ

Відаць мала знойдзецца людзей, у якіх калі-небудзь не было чарапахі. Часцей за ўсё гэтых закаваных у браню жывёл купляюць для маленькіх дзяцей у якасці своеасаблівай жывой цацкі. Бацькі звычайна разважаюць прыкладна так: за шчанём, кацянём, птушкай ці хамячком патрэбны штодзённы догляд, спецыфічнае харчаванне, наогул, вельмі ўсё гэта клопатна, а чарапаха жывёла зусім беспраблемная, поўзае сабе, нікому не замінае, кінуў ёй жменю дзьмухаўцоў раз у два дні і ўсе праблемы.

А зімой яна наогул спіць. Лёсы такіх жывых «цацак», як правіла, вельмі падобныя. Аблашчаную ў першыя дні свайго знаходжання ў доме, пра чарапаху паступова забываюцца, бо ў адрозненне ўсё ад таго ж шчаняці ці кацяняці, яна ніколі не будзе адэкватна рэагаваць на чалавечую ўвагу, ніколі не навучыцца адклікацца на покліч ці імкнуцца іншым чынам вадзіцца са сваімі гаспадарамі. І часам апошнім напамінкам аб некалі жывой істоце становіцца цяжкі пах, які даносіцца адкуль-небудзь з-пад шафы ці канапы.

Утрымліваць чарапаху на «вольным выгуле» ў кватэры (што часцей за ўсё практыкуецца) зусім недапушчальна. Па-першае, чарапаха абавязкова сатрэ сабе кіпцюры аб цвёрдую падлогу, часам да самых касцей, а па-другое, у вялікай кватэры немагчыма падабраць усе неабходныя ўмовы для жыцця гэтай жывёлы. Чарапасе патрэбен спецыфічны мікраклімат: вільготнасць паветра, пэўная тэмпература, працягласць светлавога дня. Усіх гэтых умоў можна дасягнуць толькі ў добра абсталяваным тэрарыуме.

Усё сказанае вышэй датычыцца ў асноўным найбольш распаўсюджаных у нас у кватэрах сярэднеазіяцкіх чарапах, якіх экспартуюць (цяпер амаль выключна нелегальна) з Сярэдняй Азіі. Але сустракаюцца ў продажы і іншыя віды чарапах. Аднак аб усім па парадку.

СЯРЭДНЕАЗІЯЦКАЯ ЧАРАПАХА

Жыхар субтрапічнай Азіі. Жыве ў пясчаных і паўпясчаных пустынях. Гэтых чарапах літаральна тонамі ў мяшках, як бульбу, завозяць кантрабандысты-перавозчыкі з краін Сярэдняй Азіі ў еўрапейскую частку СНД, адкуль яны трапляюць яшчэ далей — у краіны Цэнтральнай і Заходняй Еўропы.

Літаральна на ўсіх рынках гарадоў СНД можна ўбачыць сярэднеазіяцкіх чарапах, пастаўленых пластронам (ніжняй часткай панцыра) на слоікі з-пад варэння і бездапаможна матляючых нагамі ў паветры. Каб чарапахі на продаж былі больш яркімі, а значыць, больш прываблівымі для пакупнікоў, іх карапакс (верхнюю частку панцыра) звычайна змазваюць алеем. Гандляры, пазбаўленыя нават зародкаў сумлення, часам нават пакрываюць лакам панцыр і пярэднія ногі чарапах, каб тыя блішчэлі на сонцы глянцам. Гэты від чарапахі найбольш папулярны ў якасці «жывой цацкі», жывёла сапраўды вельмі непатрабавальная і жывучая. Паводле літаратурных даных, чарапаха нават з раструшчанай галавой у стане пражыць некалькі дзён. Але справа ў тым, што чарапаха, якая жыве ў пасылачнай скрыні ці поўзае па кватэры, не жыве, яна проста марудна гіне.

Запомніце, што чарапаха не цацка, і набывайце яе толькі ў тым выпадку, калі вы ў стане прадаставіць ёй добра абсталяваны, прасторны тэрарыум.

Утрымліваюць сярэднеазіяцкіх чарапах у тэрарыумах з вялікай плошчай дна, на пясчана-галечным грунце. Тэмпература: каля 30° С удзень і каля 20° С уначы. Звычайна чарапасе патрэбна зімоўка, але пры ідэальных умовах утрымання можна абысціся і без яе.

Кормяць гэтых жывёл зялёным лісцем, салатай, капустай, вельмі любяць яны моркву і памідоры, не трэба забываць і пра бялковую ежу, часам давайце жывёле тварог і вараныя ўкрутую яйкі. Наогул чарапахі вельмі пераборлівыя ў ежы. Даводзілася чуць аб жывёлах, якія ажно «трасуцца» ад кветак дзьмухаўца, іншыя пайшлі яшчэ далей, не ўжываючы нічога, акрамя каціных мясных кансерваў.

ЧЫРВАНАВУХАЯ ЧАРАПАХА

Гэты від цяпер у вялікай колькасці экспартуецца ў Еўропу, у тым ліку і ў краіны СНД з ЗША і Мексікі, дзе нованароджаных чарапашак, якія водзяцца там у вялікай колькасці, адлоўліваюць у прыродзе. Гэтая жывёла ў большай ступені, чым раней апісаная, прыдатная ў якасці падарунка для дзіцяці. Ва ўсялякім выпадку сам факт набыцця такой жывёлы ўжо абавязвае разам з ёй набыць яшчэ і акварыум, а таксама вылажыць у ім горку з каменняў ці змясціць туды карчажынкі, каб чарапаха магла вылезці з вады, калі ёй захочацца. Але трэба памятаць, што чырванавухія чарапахі даволі хутка растуць і з малечы памерам з юбілейны рубель савецкіх часоў гады праз тры вырасце жывёла з даўжынёй панцыра каля 25 см. Так што рыхтуйцеся прадаставіць ёй іншы акварыум большых памераў. Акрамя таго, калі ў дзіцячым узросце чырванавухія чарапахі маюць вельмі яркую расфарбоўку, то дарослыя жывёлы маюць раўнамерную бура-зялёную афарбоўку, з невялікімі чырвонымі ці аранжавымі плямамі па баках галавы.

Паколькі жывёла гэтая трапічная, абавязкова трэба падумаць і аб яе абаграванні. Абагравальны прыбор (такі ж, як і ў звычайным акварыуме) павінен знаходзіцца ў вадзе і праграваць яе да 22° С, над каменнай горкай ці карчагай таксама неабходна ўмацаваць абагравальнік (падыдзе звычайная настольная лямпа), тэмпература паветра павінна быць не ніжэй за 26° С.

На дно акварыума можна насыпаць буйную гальку, аднак можна ўпаўне абысціся і без яе. Не варта саджаць у акварыум з чарапахамі водныя расліны, яны ў першы ж дзень будуць калі не з'едзены, то бязлітасна выдраны з коранем.

Кормяць чырванавухіх чарапах жывым кормам, тым жа, што даюць акварыумным рыбам: матылём, трубачнікам, карэтрай. Пры адсутнасці гэтых кармоў можна даваць нятлустае мяса, ялавічны ці бараны лівер, сырую рыбу.

КАСПІЙСКАЯ ЧАРАПАХА

Знешне яна падобна да чырванавухай, толькі не такая яркая і не мае чырвоных плямаў па баках галавы. Аднак маладыя каспійскія чарапашкі даволі прываблівыя знешне. Умовы ўтрымання і кармлення гэтай жывёлы аналагічныя з такімі ў чырванавухай чарапахі. Хіба што тэмпература вады і паветра можа быць крыху ніжэйшай. Жыве каспійская чарапаха ў невялікіх рэчках, якія ўпадаюць у Каспійскае мора. Гэтую жывёлу толькі зрэдку можна сустрэць на нашых рынках і ў зоамагазінах.

***

Акрамя апісаных відаў часам у рукі нашых суграмадзян трапляюць і іншыя чарапахі: **балканская**, **прамяністая** і яшчэ вельмі многія. Колькасць відаў, якія жывуць у дамах і кватэрах, значна павялічылася з тых часоў, як нашы суграмадзяне сталі ездзіць у турпаездкі па трапічных краінах. Многія аматары жыўнасці, падпарадкоўваючыся імгненнаму рашэнню, вязуць у «родныя пенаты» розных жывёл, у тым ліку і чарапах. Дазволю сабе нагадаць такім аматарам, што ў многіх краінах, калі вас затрымаюць на мытні з такім «жывым сувенірам», прадугледжаны буйны штраф, а часам нават пару месяцаў турмы. А, як вядома, няведанне законаў не вызваляе ад адказнасці.

У Беларусі водзіцца адзіны прадстаўнік гэтых цікавых жывёл: **балотная** чарапаха. Магу толькі папярэдзіць гора-натуралістаў аб тым, што выключаць гэту чарапаху з прыроды зусім недапушчальна і гэта караецца законам. Гэты від занесены ў Чырвоную кнігу Рэспублікі Беларусь. Менавіта таму мы і не даём ніякіх рэкамендацый па яе ўтрыманню, дагляду і кармленню.

І апошняе, што датычыцца ўсіх чарапах без выключэння, якіх утрымліваюць у хатніх умовах. Пры кармленні ім у ежу абавязкова трэба дабаўляць солі кальцыю, магнію і фосфару, неабходныя гэтым жывёлам для ўмацавання шкілета і панцыра. Лепш за ўсё набыць у зоамагазіне спецыяльны прэпарат, але ў крайнім выпадку падыдуць і «чалавечыя» таблеткі глюканату і гліцэрафасфату кальцыю.

Арцём ХАНІН.

36,6°

ЦІ ВАРТА ЖЫЦЬ ДА 100 ГАДОЎ?

Эліксір вечнай маладосці шукалі даўным-даўно. Старажытныя алхімікі галоўным сродкам яе вяртання лічылі золата, таму што яно звязана з сонцам — крыніцай энергіі і цяпла.

Граф Сен-Жэрмен валодаў быццам бы эліксірам жыцця і асабіста рабіў «ваду амаладжэння», дастаўляючы яе да двара.

Французскі медык Броун-Секар прапаноўваў перасаджваць чалавеку палавыя залозы барана. Вядомы вучоны Мечнікаў кожны дзень піў шклянку кіслага малака, а балерына Вольга Лепяшынская, кажуць, прымала содавыя ванны.

Сярэдняя працягласць жыцця ў часы Хрыстова нараджэння складала толькі 22 гады. У 1900 годзе ў цывілізаваных краінах яна складала 49 гадоў. Аднак з 1950 г. у сувязі з развіццём аховы здароўя яна стала павялічвацца амаль на 2 працэнты ў год. Так, з 1960 па 1990 г. працягласць жыцця, паводле даных СААЗ, павялічылася на 13,5 года. Герантолагі лічаць, што тыя, хто нарадзіўся ў 1990 годзе, пражывуць у сярэднім у Японіі 78,3 года, у Ісландыі, Швецыі, Швейцарыі, Галандыі, ЗША — крыху менш, у Расіі — усяго толькі 66 гадоў.

Хто лічыцца пажылым, а хто — старым? Па існуючай цяпер класіфікацыі пажылым можна назваць чалавека, якому пераваліла за 60, старым — каму за 75 гадоў, а ўжо таго, каму больш за 90, — доўгажыхаром.

У свеце жывёл сітуацыя такая: мыш жыве 2 гады, трус, сабака — да 15 гадоў, карова — 25—30 гадоў, слон — да ста; некаторыя віды матылькоў — усяго 10—12 гадзін, а слановая чарапаха — да 150 гадоў, гіганцкая секвойя — да 6000 гадоў.

Аднак даўжэй за ўсе біялагічныя істоты ўсё ж жыве чалавек, яго арганізм разлічаны максімальна на 120 гадоў, хоць амерыканскія вучоныя лічаць, што, калі змяніць код храмасом, можна жыць 300—400 гадоў, таму што на генетычным узроўні ў нас запраграміравана не старэнне, а тып абмену рэчываў. Па закону прыроды даўжэй жыве той, хто марудна размнажаецца і каму трэба многа часу для выхавання патомства.

Як падоўжыць маладосць — гэта не пытанне. Кіраўнік Інстытута ювеналогіі, прафесар Я. Красоўскі лічыць, што пазбегнуць старасці нельга, але можна падоўжыць маладосць. Для гэтага трэба ведаць прычыны старасці.

Вось тут і пачынаюцца загадкі. Адны даследчыкі лічаць, што «гадзінны механізм» скрыты ў гіпаталамусе і гіпофізе, якія рэгулююць гарманальную дзейнасць арганізма. Па другой версіі, «гадзіннік» размяшчаецца ў кожнай асобнай клетцы і працэсы старэння вызначае ДНК. Але яе праграма пастаянна парушаецца, і старасць можа наогул не наступіць.

Некаторыя вучоныя першай прычынай старэння лічаць старэнне нервовай сістэмы, якая рэгулюе ўсю работу эндакрыннай, сардэчна-сасудзістай, імуннай, дыхальнай сістэм арганізма.

Механізм старэння сёння дастаткова добра вывучаны. Ён заключаецца ў змене клетак нашага цела, а іх 10 трыльёнаў. Мы, аказваецца, пачынаем паміраць... з нараджэння. Чым старэй чалавек — тым больш яго клетак памірае. Яны, вядома, замяняюцца новымі, але гэта ўжо не тыя клеткі. Адзінае выключэнне складаюць палавыя. Яны паміраюць таксама, але не старэюць і гэтым адрозніваюцца ад усіх іншых клетак арганізма.

Новая эра ў геранталогіі пачалася ў 1961 годзе, калі анатом Леанард Хейлік выявіў працэс старэння ў клетках, змешчаных у пажыўны раствор. Ён устанавіў, што працэс дзялення адбываецца 100 разоў, пасля чаго размнажэнне спыняецца. Клеткі паводзяць сябе ў прабірцы таксама, як у жывым арганізме, і ў іх ёсць свайго роду гадзіннікавы механізм, які вызначае тэрмін жыцця. Калі знайсці гэты «гадзіннік» і перавесці «стрэлкі», жыццё можна падоўжыць аж да бессмяроцця.

Аднак чаму гінуць клеткі, вучоныя так і не могуць зразумець. Некаторыя спецыялісты лічаць, што старэнне — гэта не норма, а хвароба, і спадзяюцца яе перамагчы. Самыя аптымістычныя думаюць, што ў наступным стагоддзі будуць знойдзены тэрапеўтычныя способы, якія да старых гадоў дазволяць нам мець гладкую скуру, пругкія мышцы і юнацкую патэнцыю. Ужо цяпер распрацавана мноства методык, якія запавольваюць працэс старэння, аднак эфект ад іх зусім невялікі.

Што ж рабіць? Дзе шукаць сакрэт вечнай маладосці? Чаму Адам, бацька роду чалавечага, пражыў 930 гадоў, яго сын Сіф — 912, а Мафусаіл, адзін з прабацькоў, — 969 гадоў?

Успомнім, з чым у нас асацыіруецца старасць? З балбатлівымі на лаўках старымі, бурчаннем і глухатой, шаркаючай паходкай. Мы выдзяляем і спецыфічныя хваробы старасці — атэрасклероз, ішэмічную хваробу сэрца, цукровы дыябет, гіпертанію, анкалагічныя захворванні, якімі павінны быццам бы пакутаваць пажылыя людзі. Але практыка паказвае, што гэта даўно ўжо не так. Арганізм старога чалавека аслаблены, і яго імунітэт з узростам пачынае згасаць.

А ў сутнасці, ад самой старасці мы атрымліваем не так многа хвароб. Гэта астэапароз — станчэнне і ломкасць коснай тканкі, хвароба Альцгеймера — від старэчага слабога розуму, пры якім адбываецца змяненне асобы, чалавек губляе памяць, каардынацыю... Так, бадай, і ўсё. Усе астатнія — плён пройдзенага і пражытага намі.

Па-першае, трэба, вядома, зразумець, што старасць — гэта не біялагічны паказчык, штамп у пашпарце, чаму наша грамадства надае каласальнае значэнне. У 40—50 гадоў цяжка ўладкавацца на «прэстыжную» работу, спартсмен у 25 гадоў ужо ветэран, жанчына ў 45 — «ягадка зноў». Цяжка паверыць, што ўсе гэтыя дзікія і непаддаваемыя здароваму розуму ярлыкі мы вешаем адзін на аднаго і жывем імі, бачачы ў такіх ацэнках сэнс, зусім далёкі ад рэальнага жыцця.

ГУЛЬНЯ Ў МАЛАДОСЦЬ І СТАРАСЦЬ, якой забаўляецца ўсё чалавецтва ўжо некалькі тысяч гадоў, на самой справе зусім бессэнсоўная. Яна не дае нічога, акрамя непатрэбных праблем і пакут.

Дзіўны такі факт: у Японіі, дзе больш за 6 тыс. чалавек перакрочылі стогадовы рубеж, людзі сталі ў цэлым адчуваць сябе значна горш і часцей хварэюць, але жывуць пры гэтым значна даўжэй. Асноўныя праблемы са здароўем у дарослых японцаў — ныркі, страўнікава-кішэчны тракт, сэрца, ціск, дыябет.

Тыбетцы, якія славяцца сваім доўгажыхарствам, вызначаюць тры яго этапы:

1. Фізічны. Добрае здароўе.

2. Разумовы. Вы павінны валодаць моцнай воляй для развіцця станоўчых якасцяў розуму і ліквідацыі негатыўнай інфармацыі.

3. Кармічны. Доўгажыхарства можа быць абумоўлена вашай кармай. Трэба памятаць, што чым больш жыццяў вы выратуеце, тым даўжэй будзеце самі жыць.

Многія ўсходнія тэорыі доўгажыхарства заснаваны на тым, што страта жыццёвай энергіі мужчынам адбываецца ад страты семені ў палавым акце. Затрымка ж яго быццам бы падаўжае жыццё. Захаванне спермы, магчыма, з'яўляецца прычынай доўгажыхарства ў мужчын.

У слабога пола і таго няма, і яму, беднаму, прыходзіцца быць старым згодна вердыкту грамадства, хоць сёння і ў 50—55 гадоў многія жанчыны выглядаюць намнога лепш, чым у 20.

Мы старэем, таму што самі хочам гэтага. Мы не ўмеем любіць, часта злуемся, нервуемся, пакутуем, змагаемся, зайздросцім, раўнуем, ненавідзім.

Цікава, што старажытнейшая медыцынская навука аюрведа разглядае чалавека як квантавае цела — нашы думкі, пачуцці, работа клетак, органаў і сістэм арганізма, біяхімічныя і псіхічныя рэакцыі — усё ўзаемазвязана паміж сабой на тонкім энергетычным узроўні. Доктар медыцыны, адзін з вядучых спецыялістаў па праблемах доўгажыхарства, Дыпак Чопра, які лічыць адзінымі цела і дух, гаворыць: «Познія гады павінны стаць менавіта тым часам, калі жыццё набывае паўнату. Скарыстайце любоў як люстэрка ліхалецця. Няхай яна сілкуе вашу ўпэўненасць у тым, што вы па-за вымярэннем, па-за памяццю аб учарашнім і спадзяваннямі аб заўтрашнім дні. Ёсць бясконцае мноства шляхоў, якія вядуць да адкрыцця сапраўднага быцця, але любоў — самы яркі і верны. Калі вы будзеце кіравацца ім, то вы пойдзеце за межы старэння і смерці».

Наталля ЕРМАЛАЕВА.

«Совершенно секретно. Версия».

ДАРУНКІ ЛЕСУ

Прысмакі з грыбоў

Чаго толькі ні прыгатуеш з грыбоў! Добрыя яны і сушаныя, і соленыя, і марынаваныя, і смажаныя, і тушаныя, і адвараныя. Напэўна, у кожнай гаспадыні ёсць свой вопыт, свой сакрэт прыгатавання грыбоў, але існуюць і некаторыя правілы, якія не пашкодзіць напомніць.

● Калі вырашылі засаліць грыбы, то рыхтуйце кожны від асобна. Асабліва смачныя салёныя грузды, масляkі, рыжыкі, ваўнянкі, белыя. Дарэчы, белыя — добрыя ў любым выглядзе, акрамя сырых.

● Для смажання, наадварот, лепш узяць грыбы розных відаў: сыраежкі, масляkі, апенькі, лісічкі, падасінавікі, зноў жа белыя... У кожнага віду свой спецыфічны прысмак, водар, таму, чым разнастайнейшае грыбное асарці, тым смачнейшае.

● Для сушэння, безумоўна, падыходзяць перш за ўсё грыбы высакародныя — белыя, падасінавікі. Толькі яны нададуць зімой булёну сапраўдны грыбны водар, не замуцяць яго празрыстасць і захаваюць светлы, пяшчотна-крэмавы колер.

«Смажанка»

Свежыя грыбы розных сартоў чысцім, мыем, наразаем саломкай, кладзём на гарачую патэльню без алею, прыкрываем накрыўкай і смажым на сярэднім агні, пакуль увесь сок не выкіпіць. Тады солім, дабаўляем рапчатую цыбулю, падліваем алею, перамешваем. Агонь крыху памяншаем і смажым без накрыўкі 15—20 хвілін; пасыпаем зяленівам пятрушкі і крыху дабаўляем смятану, перамешваем. Калі смятанны соус закіпіць, страва гатовая!

На 4 шклянкі парэзаных грыбоў — 100—150 г алею, 2 цыбуліны, палова шклянкі смятаны, соль і перац па смаку.

Запяканка з грыбоў з сырам

Нарэзаныя тонкімі лустачкамі грыбы перасмажваем у алеі, дабаўляем муку, смятану, соль. Пасля таго, як грыбы пракіпяць, пасыпаем цёртым сырам, паліваем алеем і запякаем у духоўцы да таго часу, пакуль сыр не падрумяніцца.

Пажадана падаваць на стол у той жа пасудзіне.

На 500 г свежых грыбоў — 100 г алею, 2 ст. лыжкі мукі, палова шклянкі смятаны, 50 г цёртага сыру, соль, перац.

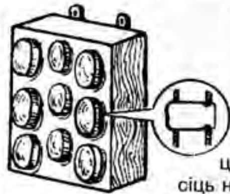
Грыбная ікра

Адвараныя грыбы дробна рэжам або прапускаем праз мясарубку. Затым злёгку абсмажаную цыбулю перамешваем з грыбамі, разбаўляем грыбным булёнам і тушым на слабым агні, пакуль асноўная маса вадкасці не выкіпіць, прыпраўляем часнаком, воцатам, падаём на стол халоднай.

На 300 г свежых грыбоў — няпоўная шклянка грыбнога булёну, 3-4 зубкі часнаку, 2 ст. лыжкі зялёнай цыбулі, алей для смажання, соль, воцат, перац па смаку.

РАПТАМ СПАТРЭБІЦЦА

Калі няма падвала

У гарадскіх кватэрах не вельмі многа знойдзецца лішняга месца, таму прапануем эканамічны спосаб захоўвання слоікаў з кансерваванні ёмістасцю 0,5—1 літр. Яны закладваюцца гарызантальна ў фанерную скрынку, якая вісіць на сцяне. У адной сценцы яе выразаюцца адтуліны па размеру слоіка, а ў другой — пад накрыўку.

-1398-

СЛУЖБА ЗДАРОЎЯ

Што можна зрабіць, каб папярэдзіць варыкоз вен

• Насіце абутак на нізкіх абцасах — гэта ўмацоўвае мышцы лыткі;

• не дапускайце лішкі вагі для вашага росту;

• пазбягайце празмернай цеплыні, сауна шкодная для слабых вен;

• на працягу дня пры першай магчымасці кладзіце ногі так, каб ступні знаходзіліся на 15 см вышэй за ўзровень сэрца;

• штодзённы халодны душ: ад ступняў уверх — тое, што трэба;

• ужывайце як мага больш вітаміну С — ён садзейнічае ўмацаванню сценак сасудаў.

Практыкаванні для ног:

1. Станьце на наскі так, каб пяткі падняліся ад падлогі на 1-2 см, і рэзка апусціцеся. Выконвайце такое практыкаванне па 3—5 разоў на дзень: чакаючы аўтобус на прыпынку, стоячы ў чарзе, калі размаўляеце па тэлефоне.

2. Лежачы на спіне, рабіце нагамі 5 разоў «нажніцы» і 10 — «веласіпед» і так паперамена 6 разоў.

Народная медыцына

■ Каб захаваць прыгажосць і здароўе ног, можна змяшаць роўную колькасць купальніку (арніка горная) і кары арэшніку. Заварыце 2 ст. лыжкі сумесі ў 600 мл кіпеню і настойвайце ноч у тэрмасе. Піце па шклянцы 3 разы на дзень за 30 хвілін да яды.

■ Патаўчыце ў парашок у роўнай колькасці сухія лісты трыпутніку, кветкі руты лекавай і крываўніку, кару белай вярбы, корань алтэі і кветкі рамонку. Заварыце ў 600 мл кіпеню 2 лыжкі сумесі, давядзіце да кіпення, зніміце з агню і дайце настаяцца ноч. Піце па 3/4 шклянкі раніцай і ўвечары за 30 хвілін да яды. Праз дзень гэты ж адвар выкарыстоўвайце для кампрэсаў.

■ Можна таксама заварыць 2 ст. лыжкі сухіх лістоў крапівы 1 шклянкай кіпеню і піць па 1/3 шклянкі 3 разы на дзень. У час лячэння прытрымлівайцеся дыеты — пастарайцеся не ўжываць у ежу смажанага, перчанага, мяса, рыбы.

Але галоўнае — памятайце, што значна прасцей штодзённа клапаціцца пра свае ногі, даглядаць іх і правільна харчавацца, чым потым пры першых сімптомах хваробы хапацца за ўсё падрад.

-1399-

ІЛЬВА чакаюць узрушэнні, БЛІЗНЯТ будзе таксама ліхаманіць

Усходні гараскоп на наступны тыдзень

Для КАЗЯРОГА тыдзень пачынаецца з даволі ўдалага панядзелка. Гэты дзень ідэальны для заключэння ўсякага роду здзелак і кантрактаў. Дзелавыя адносіны на гэтым этапе лепш падтрымліваць з персонай процілеглага полу. К канцу тыдня служачага чакае навальнічная пагода, вас могуць уцягнуць у звадку. Даме варта падкрэсліваць сваю незалежнасць ад «моцнага полу».

ВАДАЛЕЮ можна смела брацца за вырашэнне любой фінансавай праблемы. Прадпрымальніцкая дзейнасць працвітае, атрымаеце крэдыт на льготных умовах. На гэтым тыдні вам трэба завяршыць даўно задуманую пакупку. Недахопам узаемаразумення азмрочаны адносіны бацькоў і дзяцей. З пятніцы вамі авалодае гуллівы настрой.

РЫБАЎ чакаюць клопаты і яшчэ раз клопаты, пра адпачынак і забавы пакуль і думаць не даводзіцца. Уважліва адсочвайце работу партнёра ці калегі — вас могуць ненаўмысна «падставіць». Напружаная праца абернецца саліднымі даходамі. Закаханыя часова разлучаны. Нячысцік падштурхоўвае вас на сексуальныя свавольствы.

АВЕНУ не давядзецца скардзіцца на лёс. Асобы ва ўзросце ад 20 да 40 гадоў даб'юцца на працы сапраўднага прарыву да поспеху. У першую чаргу поспеху даб'юцца артыстычныя натуры. Бягучыя планы давядзецца пастаянна мяняць, аднак любая перамена будзе толькі да лепшага. Відаць, давядзецца адбіваць замахі на асабістае жыццё, магчыма спрэчка паміж мужам і жонкай.

ЦЯЛЕЦ напэўна вельмі няблага заробіць. Спрыяльнае размяшчэнне планет на вашым астралагічным небасхіле будзе ўзмоцнена спалучэннем чырвонага і белага колераў. Многім будзе дарачана прастыжнае заданне, выкананне якога ўзмоцніць вашу прафесіянальную рэпутацыю. Працуючая дама атрымае даволі выгадную дзелавую прапанову.

БЛІЗНЯТАЎ часам пачне злёгку ліхаманіць, рэдкія ўзлёты будуць чаргавацца з глыбокімі падзеннямі. Галоўнае ў цяперашняй сітуацыі — захоўваць поўны спакой. Жыццёвыя перамены не заўсёды будуць спрыяльныя. Вам спатрэбіцца надзейны дзелавы партнёр. Вакол дамы кружыцца вельмі мэнанакіраваны паклоннік. Добра зважце ўсе «за» і «супраць».

РАКУ давядзецца напружыць мускулы, каб вытрымаць напружаны рабочы графік. Вам гарантавана спрыяльнае ўздзеянне Марса, якое дапаможа вырашыць любую праблему, акрамя асабістай. Большасць з народжаных пад вашым знакам задыяка наўрад ці пазбегнуць сямейных разладаў. Для дамы спрэчка можа выліцца ў нервовы прыступ.

ЛЕЎ уступае ў перыяд бурных узрушэнняў. Дзелавое партнёрства рушыцца, адносіны з акружаючымі азмрочаны ўзаемным неразуменнем. Вельмі важна не выпусціць сітуацыю з-пад кантролю. Відаць, вы пазбавіцеся звыклай падтрымкі. Вас чакаюць дадатковыя расходы. Новая інтымная сувязь раптоўна спыняецца, ледзь распачаўшыся. Адносна спакойны дзень — пятніца.

ДЗЕВУ чакае барацьба з зайздроснікамі. Нанясіце ўдар у адказ 3 верасня — нядобразычлівец будзе пераможаны. У многіх з'явіцца крыніца дадатковага даходу. Блізкі сябар акажа надзвычай важную падтрымку. Трэба быць гатовым да хваробы блізкага сваяка. Пра асабістае жыццё давядзецца сказаць словамі паэта — «дни идут, печали умножая».

ШАЛІ атрымаюць добрую вестку аб прасоўванні па службе. Прадпрымальнік падпіша выгадны кантракт. Многія атрымаюць зусім нечаканыя грошы. Сфера дзейнасці пастаянна пашыраецца. Ваеннаслужачаму ўручаць чарговую зорачку. Вас чакае вельмі моцнае рамантычнае захапленне. Вялікая верагоднасць ушчэнт разбітага сэрца.

СКАРПІЁНУ давядзецца пастаянна даганяць, каб прыстасавацца да абстаноўкі, якая хутка мяняецца. Фінансавае становішча ў цэлым стабільнае, вы будзеце мець поспех у любым спаборніцтве — ці то плаванне, ці конкурс прыгажосці. Справы сардэчныя могуць прыняць самы нечаканы пававарот. Відаць, вы прымеце важнае рашэнне, якое ў многім вызначыць далейшае жыццё.

СТРАЛЕЦ мае шанс сарваць буйны куш. Рэкламны агент заключыць выгадны кантракт. Любая фінансавая праблема будзе паспяхова вырашана 2-3 верасня, дзелавая паездка прынясе выдатныя вынікі. Сфера вашай дзейнасці значна пашырыцца. Сэрца дамы разрываецца паміж двума аднолькава дастойнымі паклоннікамі. Вас чакае цяжкі выбар.

Сяргей БУЛАНЦАЎ,
кар. ІТАР—ТАСС.

ДАМСКІ САЛОН

Знойдзем свой колер у адзенні

Як часта раніцай, спяшаючыся на работу, вы пытаецеся ў сябе: «Што апрануць? Як прычасацца? Як сябе паводзіць?» І вось, карыстаючыся рэкамендацыямі спецыялістаў па гэтых пытаннях, паспрабуем дапамагчы вам.

ГАРДЭРОБ ЖАНЧЫНЫ ЦЁМНАГА ТЫПУ

ВАЛАСЫ: чорныя, цёмна-каштанавыя, цёмна-русыя, з сівізною.

ВОЧЫ: карыя або колеру арэха.

АДЦЕННЕ СКУРЫ: матавае, бэжавае, сланавай косці.

Пастарайцеся скласці ваш гардэроб з цёмных колераў: чорнага, вугальнага або цёмна-сіняга. Аднак дапоўніце іх яркімі колерамі пацерак, кліпсаў або шаліка. Такімі, як блакітны, чырвоны, ярка-жоўты або бірузовы. Памятайце: вы ўся — кантраст, таму насіце светлае з цёмным. У пастэльных тонах вы рызыкуеце выглядаць бледнай, нават нездаровай жанчынай. Але калі вельмі хочацца апрануць белае, то толькі з якім-небудзь «ледзяным» адценнем: ружовым, блакітным, лімонным. І светлыя колеры выкарыстоўвайце лепш для блузак або спартыўнага адзення. Толькі не для асноўнага рабочага туалета. Ведайце, вашы колеры — сакавітыя, чыстыя: пурпурны, алўкавы, зялёны. Для таго, каб у поўнай меры адцініць свае прыродныя колеравыя дадзеныя, вам належыць быць яркай.

(Працяг будзе.)

ЖАНЧЫНА ЗА РУЛЁМ

За абаранак з усмешкай

Па статыстыцы, на кожныя 200 аварый толькі адна адбываецца па віне дам. Праўда, у іх ёсць свае жаночыя слабасці. За рулём яны залішне асцярожныя, недаацэньваюць сваіх магчымасцяў. Акрамя таго, ім часта не хапае вопыту. У складанай сітуацыі жанчыны аддаюць перавагу націсканню з усяе сілы на тармаз, хаця папярэдзіць аварыю можа толькі павелічэнне скорасці.

Затое ў жанчын-вадзіцеляў ёсць грозная зброя — усмешка. Так, французскія псіхолагі ўпэўнены, што **жанчыны за рулём павінны пастаянна ўсміхацца.** Бо чароўная ўсмешка здольная растапіць сэрца амаль любога паставога.

Для таго, каб стаць класнымі вадзіцелямі, жанчынам неабходна запомніць некалькі правілаў.

Ніколі не трэба спяшацца, выбірайце скорасць у адпаведнасці з дарожнымі ўмовамі — хутка, калі можна, павольна, калі патрабуецца.

Шукайце сваё месца на праезнай частцы — тое, **якое для вас будзе самым зручным пры любых абставінах — і прытрымлівайцеся яго.**

Памятайце, што пры любых недамаганнях увага рассейваецца. Нельга прымаць заспакаяльныя і болесуцішальныя сродкі — яны паніжаюць узровень увагі. Акрамя таго, за руль не варта садзіцца адразу пасля прагляду серыяла па тэлевізару.

Звяртайце ўвагу на падэшвы абутку. Занадта гладкія нягнуткія могуць прывесці да сур'ёзнай аварыі, паколькі ў патрэбны момант нага можа саслізнуць з педалі тормазу. І, зразумела, не падыходзяць туфлі або боты на высокім абцасе.

-1400-

БУДАЎНІЧЫЯ ХІТРАСЦІ

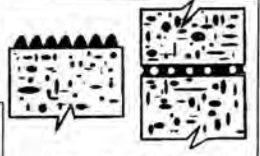
Цёплым сценам — «цёплае» шво

Сценавыя блокі памерам 20 х 20 х 40 см вырабляюць з «цёплага» — керамзіта-, шлака-, пена- і г. д. — бетону. Каб сцены сапраўды не прапускалі холад, «цёплымі» павінны быць і швы паміж такімі блокамі, паколькі ў адваротным выпадку іх цеплаізаляцыйныя ўласцівасці паніжаюцца прыкладна на 30 працэнтаў. Аднак, на жаль, такія растворы ў нас не робяць.

Тым не менш выйсце са становішча ёсць: звычайны раствор для муравання можна ўцяпліць вельмі простым спосабам. Пры ўстаноўцы чарговага блока раствор гарызантальнага шва трэба прачарціць у прадольным накірунку, так, каб пасля яго абціскання заставаліся паветраныя прамежкі. А паміж вертыкальнымі гранямі суседніх блокаў устанаўліваюць тры-чатыры трубачкі з газетнай паперы, якія атрымліваюцца, калі накруціць газетны ліст на палачку дыяметрам 10—15 мм і затым праклеіць. Пасля гэтага прамежкі запаўняюцца раствoрам з пяціпрацэнтнай пластыфіцыруючай дабаўкай, у якасці якой можа служыць бустылат, ПВА, КМЦ і да т. п. Для фіксавання таўшчыні гарызантальных і вертыкальных швоў можна ўстанавіць часовыя шаблоны з абрэзкаў драўляных рэек адпаведнай таўшчыні.

Вертыкальнае шво

Гарызантальнае шво.

ПАРАДЫ ЭЛЕКТРЫКАМ

Вакол электраправадоў...

Для таго, каб **зняць пластыкавую ізаляцыю з провада**, не пашкодзіўшы яго, можна скарыстаць алюмініевую прышчэпку для бялізны. У яе губках прапілоўваюць два паглыбленні, укладваюць у іх канец провада, сціскаюць прышчэпку пальцамі і з намаганнем выцягваюць провад.

Калі **перарабляюць адкрытую праводку на скрытую**, патрабуюцца ўстановачныя каробкі для выключальнікаў і разеток. Калі пад рукою няма фабрычных каробак, іх можна зрабіць з кансервавых бляшанак да кавы, згушчанага малака і г. д. Унутр абрэзанай па размеру бляшанкі ўкладваюць кардонную стужку і замацоўваюць яе падрэзанымі пялёсткамі. Для ўводу провада выразаюць адтуліну.

Калі **ролікі для адкрытай праводкі неабходна ўстанавіць на цаглянай або бетоннай сцяне**, то скарыстайце шрубы. Трэба абматаць трубу па нарэзцы мяккім дротам (канцы яго няхай крыху тырчаць) і шчыльна ўставіць на вадкім алебастры у прасвідраваную адтуліну. Пасля таго, як алебастр застыне, труба будзе надзейна трымацца.

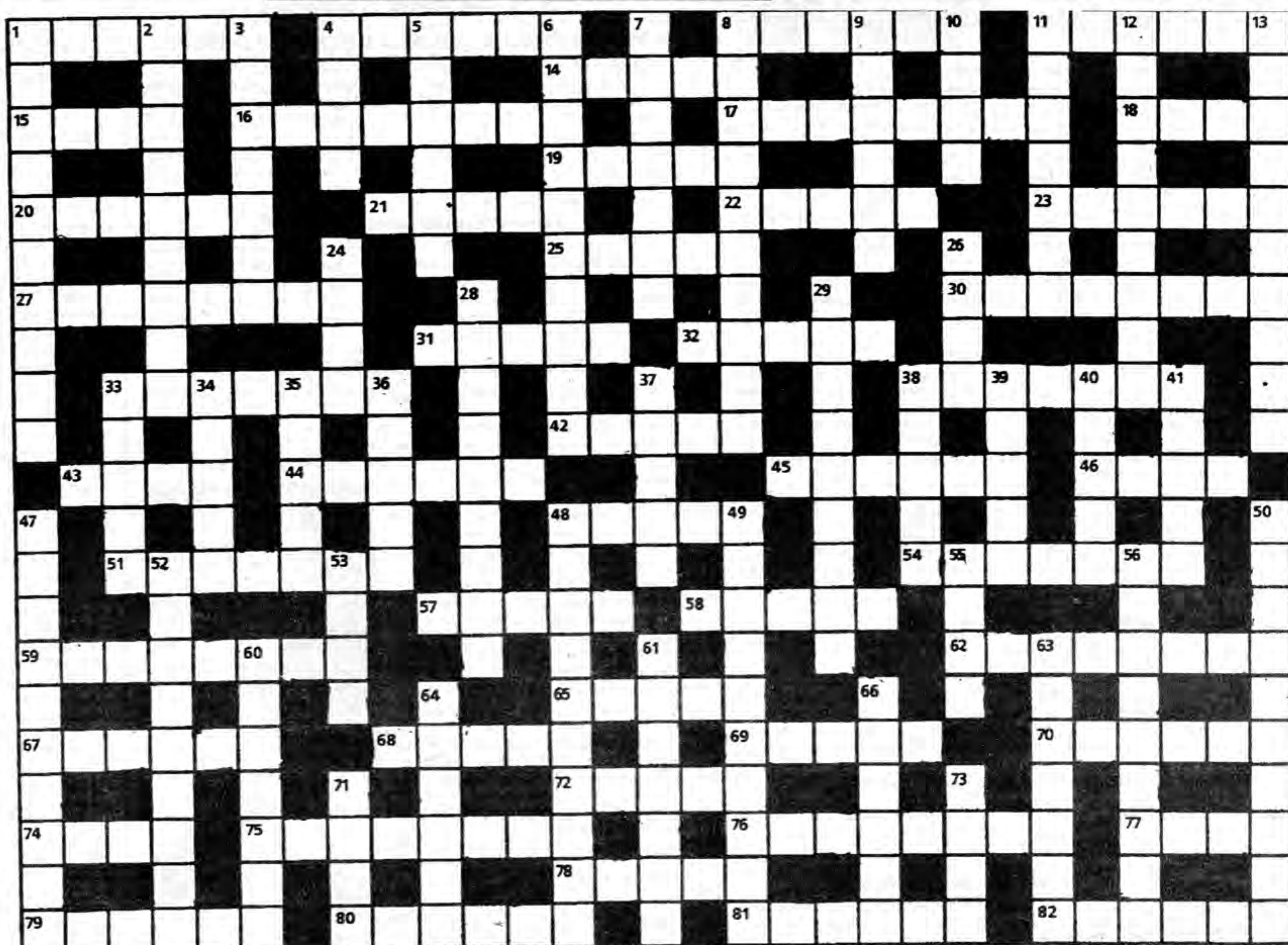
Увесці провад у кватэру праз канал з трубы або металарукаў не так-та проста. Для рашэння гэтай праблемы можна скарыстаць пыласос. Папяровы шарык з ніткай укладваецца ў металарукаў і прадуваецца пыласосам да тае пары, пакуль не акажацца з процілеглага боку. Застаецца прывязаць провад да ніткі і працягнуць яго.

-1401-

Суботнім вечарам

КРЫЖАВАНКА

ПА ГАРЫЗАНТАЛЯХ: 1. Поўны набор сталовага ці чайнага посуду. **4**. Распаўсюджванне заведама ілжывых звестак, чутак, якія ганьбяць чалавека. **8**. Перадавы ваенны назіральны пост з некалькіх чалавек, якбачны для праціўніка. **11**. Т. зв. «малпава дрэва» трапічнай Афрыкі, звычайна вялізных памераў і доўгага веку жыцця. **14**. У старажытных грэкаў — народны сход, а таксама плошча, дзе ён адбываўся. **15**. Асфальтаваная ці драўляная пляцоўка для катання на роліках каньках, заняткаў спортам. **16**. Тое ж, што і малая планета. **17**. Народная артыстка Беларусі, якая шмат гадоў іграла на сцэне тэатра імя Янкі Купалы. **18**. Пазычаныя грошы, матэрыяльныя сродкі, каштоўнасці. **19**. Цвярдзеючы на паветры сок хвойных і некаторых іншых дрэў і кустоўнікаў. **20**. Тытул цароў у старажытным Егіпце. **21**. Старажытная руская манета, назва якой паходзіць ад татарскага слова «золата». **22**. Персанаж п'есы М. Горкага «На дне». **23**. Папулярная расійская эстрадная і джазавая спявачка. **25**. Раённы цэнтр у Гомельскай вобласці. **27**. Расійскі баярын, імем якога названа стылёвая плынь у архітэктуры на пераломе XVII—XVIII ст.ст., т. зв. маскоўкае барока. **30**. Раённы цэнтр у Мінскай вобласці. **31**. Самы масавы і папулярны жанр эстрады. **32**. Ніткі, вырабленыя з выдзеленняў вусеня шаўкапрада, і тканіна з такіх нітак. **33**. Дарожная сумка-чамадан. **38**. Прастора, шырокае свабоднае месца, далягляд. **42**. Невялікі гандлёвы пункт, магазін. **43**. Вось машыны з насаджанай на яе коламі. **44**. Савецкая кінаактрыса, якая знялася ў фільмах «На сямі ветрах», «Галоўны сведка», «Вертыкаль», а таксама ў многіх фільмах кінастудыі ДЭФА. **45**. Балет А. Эшпая. **46**. Кандытарскі выраб — салодкая маса з арэхаў. **48**. Горад у Швейцарыі, адзін з папулярных цэнтраў зімовых відаў спорту. **51**. Жонка брата ў адносінах да жонкі другога брата. **54**. Перапынак у час канцэрта, спектакля. **57**. Гнутая пад вуглом металічная скаба для змацавання нейкіх частак, дэталяў. **58**. Свойская птушка. **59**. Старажытнагрэчаскі ўрач, рэфарматар антычнай медыцыны, з імем якога звязана назва ўрачэбнай клятвы. **62**. Традыцыйная малдаўская страва з кукурузнай мукі. **65**. Дралежная рыба цёплых, трапічных мораў, якая нападае нават на чалавека. **67**. Славуты нарвежскі даследчык Арктыкі, які, у прыватнасці, прайшоў упершыню ў свеце Грэнландыю на лыжах. **68**. Адна з самых высакагорных сталіц дзяржаў у Азіі. **69**. Фаза Месяца. **70**. Адміністрацыйны цэнтр Абхазіі. **72**. У народаў поўначы Расіі — сушаная рыба, нарыхтаваная ў запас. **74**. Кустоўнік ці дрэва сямейства ружакветных, шырока распаўсюджаны ў Еўропе. **75**. Прадмет хатняй мэблі — шафа для адзення, вопраткі. **76**. Злачынна зрасходаваныя грашовыя сродкі, матэрыяльныя каштоўнасці — крымінальнае злачынства. **77**. Горад-порт на захадзе Францыі. **78**. Злучэнне азота з вадародам, бясколерны газ з рэзкім непрыемным пахам. **79**. Арганічнае злучэнне — бясколерная лёгкарухомая вадкасць з шырокім дыяпазонам прымянення — вытворчасць лакаў і фарбаў, дымны порах, фотасправа і г. д. **80**. Натуральная водная прастора паміж востравам і мацерыком або двума астравамі. **81**. Адміністрацыйна-палітычная частка Вялікабрытаніі, яе гістарычнае ядро. **82**. Рускі савецкі пісьменнік, аўтар папулярных у свой час раманаў «Шукальнікі», «Іду на навальніцу».

ПА ВЕРТЫКАЛЯХ: 1. Дадатковыя, адкідныя ці прыстаўныя сядзенні, крэслы ў тэатральнай зале. **2**. Гульня ў пытанні і адказы, аб'яднаныя агульнай тэмай. **3**. Аматар паспрачацца сам і звесці ў спрэчку іншых людзей. **4**. Заснавальнік Расійскай імперыі. **5**. Тытул манарха ў некаторых краінах. **6**. Чалавек, які лічыцца ў штаце ўстановы або прадпрыемства, але фактычна не працуе ў ім (разм.). **7**. Серабрыста-белы метал з чырванаватым адценнем, цвярдзей за жалеза, уваходзіць у склад сталі і іншых цвёрдых сплаваў. **8**. Грузаперавозная ёмістасць, машына з аўтаматычным разгружэннем. **9**. Сапраўдная падзея, факт, збег акалічнасцяў. **10**. Звяно ланцуга хадавой часткі танка, трактара, іншай гусенічнай машыны. **11**. Судна-смяротнік, гружанае гаручымі і выбуховымі рэчывамі, якое пры парусным флоце выкарыстоўвалася для падпальвання варожых караблёў. **12**. Гістарычная правінцыя, вобласць на поўдні Іспаніі. **13**. Беларускі паэт-класік, многія вершы якога пакладзены на музыку. **24**. Аб'яднанне часткі праваслаўнай царквы з каталіцкай пад эгідай папы рымскага ў розныя часы. **26**. Сход дзіцячай грамадскай арганізацыі. **28**. Нестацыянарная электралямпа, асвятляльны прыбор, падключаны да стацыянарнай разеткі. **29**. Птушка, апетая Я. Паплаўскай і А. Цiхановічам, тое ж, што і заранка. **33**. Назва жылля з горцаў Каўказа. **34**. Дзяржава на Аравійскім паўвостраве. **35**. Вядомы архітэктар, які ўдзельнічаў у стварэнні Днепрагэса, Кахоўскай і Брацкай ГЭС. **36**. Нацыянальны герой чэшскага народа, удзельнік Грунвальдскай бітвы 1410 г. **37**. Сятчастая тканіна з рэдкім перапляценнем нітак — для вышывання крыжыкам. **38**. Скульптурная кампазіцыя ў Брэсцкай крэпасці-героі. **39**. Архітэктурная аздоба ў выглядзе стылізаванага лісця і сцяблоў т. зв. «мядзведжай лапы». **40**. Хвароба — авітаміноз, выкліканы, адсутнасцю ці недахватам у харчаванні вітаміна С, т. зв. скорбут. **41**. Плотная, бліскучая разнавіднасць каменнага вугалю, які выкарыстоўваецца для вырабу ўпрыгожванняў. **47**. Песня Н. Лепскага на словы П. Когана. **48**. Беларускі кінарэжысёр, стваральнік фільмаў «Белыя росы», «Братушка», «Трэцяга не дадзена» і інш. **49**. Кухонны посуд для хуткага прыгатавання ежы. **50**. Краіна ў паўднёва-заходняй Азіі. **52**. Галіна матэрыяльнай вытворчасці, звязаная з перавозкай людзей ці дастаўкай грузаў да месца прызначэння. **53**. Сталіца Эквадора. **55**. Умоўна адлюстраванае зззянне ў выглядзе круга вакол чалавечай галавы ў рэлігійным мастацтве. **56**. Папулярная перадача Беларускага тэлебачання для дзяцей. **60**. Нямецкі фізік-эксперыментатар, які ў канцы мінулага стагоддзя адкрыў нябачнае вокам электрамагнітнае выпраменьванне, названае яго імем. **61**. Рамантычная краіна, апетая ў вялікай паэме А. Твардоўскага. **63**. Здзічэлы, неаб'езджаны конь у амерыканскіх стэпах, прэрыях. **64**. Нагруваншчанне абломкаў горных парод, перамешаных ледніком або адкладзеных пры раставанні ледніка. **66**. Паводле грэчаскага міфа — лідзійскі цар, асуджаны Зеўсам на вечныя пакуты ад голаду і смагі. **71**. Цяжкая двайная тканіна — чыста шарсцяная ці з баваўнянай асновай, якая ідзе галоўным чынам на верхнюю вопратку. **73**. Французскі пісьменнік XIX ст., аўтар 20-томнай серыі раманаў, прысвечанай гісторыі адной сям'і — «Ругон-Макары».

Склаў Яўген ЛЯХАЎ.

г. Мінск.

Праверце, калі ласка, адказы

Крыжаванка-пераклад (22 жніўня). Па гарызанталях: 7. Фастрыга. **8.** Абавязак. **9**. Кучма. **10**. Кажан. **11**. Глеба. **14**. Адлачынак. **17**. Гарбар. **19**. Догляд. **20**. Вавёрка. **21**. Завала. **23**. Нядоля. **27**. Знікненне. **30**. Выбух. **31**. Вапна. **32**. Верас. **33**. Каляндра. **34**. Цемрашал. **Па вертыкалях: 1**. Шалупіна. **2**. Стома. **3**. Сабакар. **4**. Магазын. **5**. Цяпло. **6**. Гарбарня. **12**. Адорванне. **13**. Важданіна. **15**. Абшар. **16**. Агіда. **18**. Лёк. **22**. Атожылак. **24**. Лістапад. **25**. Акравак. **26**. Весніцы. **28**. Муляр. **29**. Нерат.

Крыптаграма (25 жніўня). Ключавыя словы ў ёй: плаўні, шрот, завеса. Прымаўка чытаецца такая: «Не тое зерне, што ў полі, а тое, што ў свіране».

Галаваломка (25 жніўня). Фігуркі адрозніваюцца формай «цела» — выпуклай, прамой, увагнутай; колькасцю «ножак» — дзве, тры, чатыры; формай «стапы» — з кропкамі, з рыскамі і без іх. Улічваючы ўсе гэтыя абставіны, падыходзіць фігура № **5**.

Анталогія беларускай песні
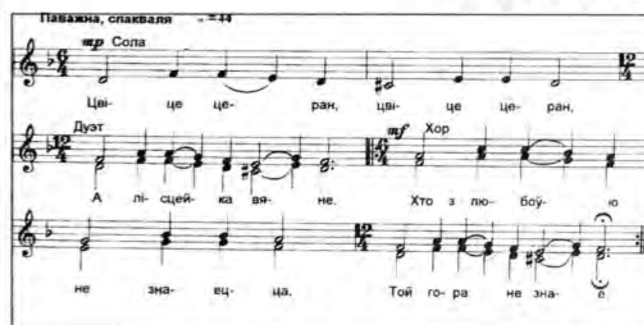
ЦВІЦЕ ЦЕРАН

Цвіце і будзе цвісці...

Вясною, як толькі сонейка адорыць зямельку працяглай ласкаю і паветра напоўніцца цяплом і свежасцю, ахінуцца белай медаоснай квецення яшчэ голыя калючыя галінкі церану — і упрыгожацца паляны, ускраіны лесу, яры. І засуху вытрывае гэтая расліна (яшчэ калючай ці дзікай слівою, цёрнам называюць яе), і стойка марозы перанясе — а вось без святла, без сонечных промняў нялёгка ёй даводзіцца, як і дзяўчыне без кахання, без настойлівых юнацкіх заляцанняў. З затоенай прагаю любові чакае яна новую вясну, з салодкай надзеяй на ўзаемнасць.

... Яшчэ будзе цвісці церан, і дзявочае сэрца яшчэ не адзін раз спазнае трапяткія хвілі любоўнага забыцця і пакутлівага прасвятлення — сцвярджаецца ў народнай песні «Цвіце церан», распаўсюджанай на Беларусі і Украіне.

Міхась ШАВЫРКІН.

ЦВІЦЕ ЦЕРАН, ЦВІЦЕ ЦЕРАН

Беларуская народная песня

Цвіце церан, цвіце церан,
А лісцейка вяне.
Хто з любоўю не знаецца,
Той гора не знае*.

А я молада дзяўчына
Ды гора пазнала.
Вячэранькі не даела,
Ночкі не даспала.

Як вазьму я весялечка,
Сяду край ваконца.

Яшчэ вочкі не драмалі.
А ўжо сходзіць сонца.

Ой, драміце не драміце,
Не будзеце спаці.
Дзесь паехаў мой міленькі
Красівей шукаці.

Няхай едзе, няхай едзе,
Няхай не вярнецца.
Не дасць яму божа шчасця,
Дзе ён павярнецца.

* Апошнія два радкі кожнай страфы паўтараюцца.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь,
Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь,
Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), С. ШАЎЦОЎ.

Рэгістрацыйны нумар 1.

НАШ АДРАС: 220013, гор. Мінск, вуліца Б. Хмяльніцкага, 10-а, рэдакцыя газеты «Звязда».
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 68-29-19; намеснікаў галоўнага рэдактара — 32-44-12, 32-14-25, 32-35-05; аддзелаў: інфармацыйнага — 68-27-41, крымінальнай хронікі і фінансавых экспертыз — 32-38-02, эканомікі — 32-31-21, палітыкі — 68-28-69, 68-27-57, 68-28-64, культуры — 68-29-42, 68-28-27, пісьмаў — 68-27-47, маралі і права — 68-28-51, міжнацыянальных адносінаў — 68-27-40, 68-28-69, журналісцкіх расследаванняў — 68-28-38, 68-28-72, знешнеэканамічнай дзейнасці — 68-29-44; аглядальнікаў па праблемах: навукі і адукацыі — 68-28-31, экалогіі і ліквідацыі вынікаў Чарнобыля — 68-28-36; уласных карэспандэнтаў: у Гродне — 33-25-29, Гомелі — 53-13-92, Баранавічах — 7-26-02, Магілёве —31-13-75; бухгалтэрыі — 32-22-03; даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-04-52, 32-31-98.
ФАКС: 68-27-79. E-mail: daily@zwyazda.belpak.minsk.by

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку». Мінск, праспект Ф. Скарыны, 79.
Тыраж 80.779. Індэкс 63850.
Зак. № 5158.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 20.15.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12